

40 let

Novi list je star 40. let. Še se dobro spominjam, kako smo tedaj mladi in časnikarskega ter tiskarskega dela povsem nevešči sodelavci radovedno, a tudi že nestrpno čakali, da bodo iz velikega, starega stroja v tiskarni Graphis v Ul. sv. Frančiška v Trstu začeli prihajati prvi izvodi novega tednika.

Še se spominjam, kako smo začudeni gledali priletnega strojnika, visoke in koščene postave, ki je nalahko, a zelo naglo, udarjal s kladivcem po pravokotni, menda leseni ploški, in jo z levico nenehno premikal po svinčicu. S tem je skrbel, da se je črnilo pravilno razvaljalo po vsej svinčeni ploški. Končno je mojster spravil stari stroj v pogon in so se na njegovem drugem koncu začele enakomerno polagati druga na drugo tiskane časopisne pole.

Še se dalje spominjam, kako smo kmalu zatem mladi sodelavci pri listu sedli za dolgo mizo in si v verigi podajali posamezne izvode, na katere smo lepili naslove, medtem ko je upravnica Anica Dolhar razporejala izvode lista po posameznih poštnih uradih. Danes je velika večina tedaj še mladih sodelavcev, z upravniško vred, žal mrtva. Bili so odlični sodelavci in tudi odlični prijatelji. Prijeli so za vsako delo pri časopisu in jim akademski naslov ni bil v nobeno napoto pri opravljanju neintelektualnega dela, kot je na primer bilo lepljenje naslovov.

Ob 40-letnici se vseh spominjam s hvaležnostjo in ganjenostjo. Njihova zasluga je, če naš list nepretrgoma izhaja že 40 let. Vsi so opravljali tudi svoje poklice, saj naš list ni imel in nima sredstev ne za redno nastavitev urednikov ne za primerno honoriranje sodelavcev.

Vsi so delali pri listu, ker jih je k temu sililo predvsem dvoje: čut dolžnosti in velik notranji nabo. Vsi smo namreč bili sinovi staršev, ki so nas dali v šole, da bi tudi in predvsem pomagali svojemu ljudstvu v boju za obstanek in razvoj. Z javnim delovanjem — v našem primeru sodelovanjem pri listu — smo torej izpolnjevali svojo dolžnost in to, kar smo bili obljubili svojim

DRAGO LEGIŠA

Nova italijanska vlada prejela zaupnico v parlamentu

Bo sla po oblasti dovolj za njeno trdnost?

Vlada ministrskega predsednika Silvia Berlusconija je prejela zaupnico v obeh vejah parlamenta. Hude težave so bile v senatu, kjer nova vladna koalicija nima večine, čeprav ji zanjo manjka le nekaj glasov. Posredniki ministrskega predsednika so jih našli delno med dosmrtnimi senatorji, delno med senatorji Ljudske stranke. Tako so štirje predstavniki te stranke zapustili sejno dvorano pred glasovanjem in s tem posredno glasovali za zaupnico. Nova vlada je tako prestala svojo prvo hudo preizkušnjo.

Mnogi politični komentatorji se sprašujejo, kako se bo mogla takšna vladna koalicija ohraniti na oblasti in kako bo zlasti mogla izvajati svoj program, če bo morala v senatu stalno trepetati za usodo svojih zakonskih ukrepov. Predsednik Berlusconi se očitno tega zaveda in nadaljuje s svojo »ofenzivo« proti Ljudski stranki. Ker njeno vodstvo vztraja pri odločni opoziciji, skušajo Berlusconijski pridobiti na svojo stran posamezne parlamentarce z najrazličnejšimi ponudbami. Zelo dejavna so dalje Berlusconijsva sredstva množičnega obveščanja, ki stalno »bombardirajo« bralce in poslušalce ter jih skušajo prepričati, da sta Ljudska stranka in sploh vsa sredina odvečni, če ne škodljivi, češ že da v bistvu motijo ali celo preprečujejo izvajanje

vladnega programa. Videti bo treba, če, kako dolgo in v kolikšni meri bo Ljudska stranka lahko uspešno kljubovala tolikšnemu »obdelavanju«. Ne smemo namreč pozabiti, da gre večini za ljudi, ki do zdaj niso bili vajeni opozicije.

Mnogi opazovalci dalje močno dvomijo o trdnosti nove vladne koalicije. Uganka je predvsem Severna liga, ki po svojem članstvu in tudi volivcih gotovo ne sodi med skrajne politične formacije, zlasti ne na skrajno desnico. Severna liga je vrh vsega nastala in se krepila zaradi federalizma in je torej daleč od centralistične ureditve države, ki jo zagovarja misovsko gibanje, oziroma nacionalno zavezništvo. To že tako kočljivo dilemo je pred dnevi zaostрил nenadni spor med ideologom Lige prof. Migliom in glavnim strankinim tajnikom Bossijem. Prvi je Bossiju hudo zameril, da ga je na pogajanjih za sestavo nove vlade kratkomo zatajil, pristal na predlog, naj Miglio ne postane minister, in povsem »kapituliral« pri vprašanju federalizma. V programskem nastopu je namreč Berlusconi dejal, da bodo o federalizmu le »nadaljevali z razpravo«. Spor je zadobil — kot se v takih primerih redno dogaja — že takšne razsežnosti, da bo nastop sodišča neogiben.

Novi vladi ne gre vse gladko v zunanji politiki. Predsednik in njegov zunanji minister hitita sicer zatrevati, da bo nova vlada nadaljevala z dosedanjo zunanjo politiko Italije. To je očitno dokaz, da obstaja pri zaveznikih in v zahodni demokratični javnosti na splošno nekaj zaskrbljenosti, kar je posledica dejstva, da so v novi vladi tudi neofašistični ali postfašistični ministri in podtajniki. Zaman je poudarjati, da so vsi ti bili od ljudstva zakonito izvoljeni, ko iz zgodovine vemo, da se je tudi Hitler dokopal do oblasti po povsem zakoniti poti. Za njegovo nacionalsocialistično stranko je glasovalo nič manj kot 12 milijonov Nemcev, vsem pa je tudi znano, kam je vse to pripeljalo Nemčijo in vso Evropo!

Preizkusni kamen bo za Berlusconijsvo vlado predstavljala predvsem politika, ki jo bo vodila v odnosih s svojimi sosedomi ob severovzhodni meji. Če bo v skladu s stališči in smernicami, ki so jih nakazali in celo napovedali nekateri parlamentarci vladne večine, med njimi celo nekateri podtajniki, se bo izkazalo, da zaskrbljenost ni bila odveč. To pa bi gotovo negativno vplivalo na našo slovensko manjšino v Italiji in tudi na italijansko v Sloveniji in Hrvaški.

Ostane nam še nekaj prostora za nekaj stavkov o gospodarskem in socialnem položaju v državi. Berlusconijsva volilna naveza je namreč zmagala na volitvah, ker je ljudstvu obljubljala izboljšanje tega položaja, ljudstvo pa ji je tudi verjelo (ali vsaj precejšen del volivcev). Te dni je bil objavljen podatek, da znaša italijanska javna zadolžitev nič manj kot en milijon 783 tisoč milijard lir. Ameriški ekonomist, prof. Rudy Dornbush, z znane univerze v Bostonu je na simpoziju v Milanu izjavil, da je treba ta ogromni dolg »konsolidirati«, ga torej priznati in ustrezno ukrepati. Ošvrknil pa je novo vodilno italijansko plast, zlasti na področju gospodarstva, češ da si desnica zna le polniti usta z neumnimi gesli. Prof. Dornbush je tudi predlagal kon-

D.L. ■■■ 2

V jubilejni številki Novega lista sodelujejo (po abecednem redu):
Majda Artač Sturman

- Jan Bednarik
- Darko Bradassi
- Andrej Bratuž
- Lev Detela
- Davorin Devetak
- Gabrijel Devetak
- Rafko Dolhar
- Ivo Jevnikar
- Ambrož Kodelja
- Miro Oppelt
- Jurij Paljk
- Adrijan Pahor
- Boris Pahor
- Saša Rudolf
- Drago Štoka
- Marko Tavčar
- Aljoša Terčon
- Antek Terčon

40 let

staršem. Živeli smo poleg tega v času, ki je od nas terjalo zelo veliko. Vse to si lahko zmožel, če si bil oborožen z bogatim notranjim nabojem. Zahvaljujoč se takim ljudem, je Novi list premagal prve velike težave in nato lahko nepretrgoma izhajal do današnjega dne.

Medtem so na področju tiska in sredstev množičnega obveščanja na splošno nastale korenite spremembe in lahko upravičeno govorimo o pravi revoluciji. Priznati je treba, da smo v Novem listu zelo težko hodili vstric in da tudi zdaj težko hodimo. Veseli pa me, da lahko napišem, kako je naš list vedno mogel pomlajevati vrste svojih sodelavcev, ki so kazali in še kažejo enak čut dolžnosti in enak notranji naboj kot prvi sodelavci. Pri nas ni možnosti ne priložnosti za kariere, za dobro plačane položaje, kaj šele za sinekure. Tu je le mesto za garanje. Neglede na to naša štiridesetletna izkušnja uči, da se kljub korenito spremenjenim razmeram še najdejo med nami entuziasti in ti so tudi trdno jamstvo za prihodnost.

Ko se iz srca zahvaljujem vsem naročnikom in bralcem ter podpornikom za zvestobo, sem tudi prepričan, da bo Novi list lahko še dalje nudil svoj prispevek v okviru splošnih prizadevanj za obstanek in nadaljnji vsestranski razvoj slovenske narodne skupnosti v Italiji. Uredniki in vsi sodelavci se bomo za to še dalje trudili.

Bo sla po oblasti dovolj za njeno trdnost?

kretno obliko konsolidacije dolga, a jo je večina italijanskih izvedencev že zavrnila, češ da gre za »pobudo z močno avtoritarno vsebino«, ki bi povzročila »beg kapitalov«. Zanimivo pa je, da je isti ekonomist hkrati govoril o možni gospodarski rasti, ki bi lahko prihodnje leto znašala 3 odstotke. To naj bi bila predvsem posledica manjših obrestnih mer in nadaljnje devalvacije, od česar bo imel korist izvoz. Povečala naj bi se tudi notranja potrošnja, potem ko je leta stalno padala.

Toda to so za sedaj le mnenja!

Jacqueline Kennedy Onassis počiva od ponedeljka, 23. t.m., na pokopališču junakov v Washingtonu, ob svojem prvem možu, ubitem pred 30 leti v Dallasu, in svojih dveh otrokih. Bivša »First Lady« je umrla za rakom v 64. letu starosti.

Zasedalo je deželno tajništvo Ssk

Na Krasu naj bo protagonist človek

Kras je treba zaščititi in ovrednotiti v vseh njegovih razsežnostih, od prirodne do gospodarske, kulturne in narodnostne, in to v okviru širše razvojne strategije tržaško-goriškega prostora. Pri zaščiti in ovrednotenju Krasa mora biti protagonist kraški človek, bodisi neposredno bodisi prek uprav in ustanov, v katerih je neposredno zastopan.

To sta temeljna kriterija, na osnovi katerih je deželno tajništvo Ssk na seji v petek, 20. t.m., preučilo najnovejše namere deželne uprave Furlanije-Juljske krajine za urbanistično ureditev Krasa oziroma za ustanovitev Kraškega parka. Tajništvo se je pri tem oprlo na analize in predloge, ki jih je predhodno izdelala strankina urbanistična komisija.

Ssk ugotavlja, da je prav v pričakovanju ustanovitve Kraškega parka dobršen del kraškega ozemlja že dalj časa z urbanističnega vidika zamrznjen ter da se kopicijo urbanistične in druge omejitve tudi na ostalem delu teritorija, kar vse hudo hromi razvoj na njem z večkrat nepopravljivimi posledicami. Po drugi strani pa smo od časa priča velikim in izrednim posegom na teritoriju, od naftovoda do tovornega postajališča pri Fernetičih in sinhrotro na pri Bazovici, katerim se urbanistične norme nekako sproti prilagajajo brez neke širše in daljnovidnejše vizije.

Ssk meni, da bi deželne in krajevne oblasti morale čim prej jasneje začrtati svojo prostorsko politiko, seveda izhajajoč iz širše razvojne strategije. Ta potreba je posebno občutena zdaj, ko se mimo problema parka deželna in pokrajinske uprave pripravljajo na izdelavo svojih teritorialnih načrtov, večina občinskih uprav pa se ukvarja z revizijo regulacijskih načrtov. Prav bi bilo, da bi se vse to dogajalo v okviru širših posvetovanj, kot bi lahko bila konferenca o tržaškem teritoriju, za katero se je deželna uprava že večkrat obvezala, zadnjič 13. aprila 1990 ob podpisu sporazuma za namestitvev sinhrotro na pri Bazovici.

Ssk meni, da bi se šele v takšnem kontekstu lahko pravilneje odločali o ustanovitvi Kraškega parka, o njegovih značilnostih in obsegu. Ssk je vsekakor mnenja, da bi park v ožjem pomenu besede moral (vsaj za zdaj) obsegati le tista omejena območja, ki so zaradi svoje lege, posebne narave ali pa ogroženosti potrebna posebnih varstvenih ukrepov, kot so poleg Doline Glinščice in Doberdobskega jezera še izviri Timave, Devinske stene, Grmada, Volnik

in mogoče Kokoš, pri čemer bi se kazalo osredotočiti predvsem na zemljišča, ki so javna last. Posamezne ostale dele prirodno ali zgodovinsko dragocenega kraškega teritorija bi lahko zaščitili in ovrednotili s posebnim urbanističnim normativom, ki ne bi pomenil parka v ožjem pomenu besede, ampak nekakšen »predpark«.

V vsakem primeru bi na kraškem teritoriju morali dopuščati in podpirati razvoj kmetijskih, obrtniških in drugih tradicionalnih, pa tudi ekološko kompatibilnih inovativnih dejavnosti. Poleg tega bi morali zaščititi in ovrednotiti kulturo kraškega človeka, bodisi materialno kot duhovno, vključno s slovenskim jezikom. Pri načrtovanju in še zlasti pri upravljanju zaščitene območij bi poleg deželne in občinskih uprav morala imeti osrednjo vlogo Kraška gorska skupnost, pomisliti pa bi morali tudi na možnost sodelovanja kmetijskih in naravovarstvenih organizacij ter še zlasti lastnikov zemljišč, kakršno dopušča tudi vsedržavna zakonodaja. Pri

vsem tem bi se morali izogibati razlaščenju zemljišč, omejitve bi morali kompenzirati z odškodninami, varstveni normativ pa bi morali imeti prednostno veljavo pred vsakim drugim, tako da bi se tudi birokratski urbanistični postopki poenostavili.

Seveda pa bi morala deželna uprava takoj pripraviti tudi finančni načrt za izvedbo vsega tega kakor tudi skupno z ostalimi zainteresiranimi javnimi upravami in ustanovami poskrbeti, da bi deželni zakon št. 16 iz leta 1992 ter sporazum z dne 13. aprila 1990 o namestitvi sinhrotro na pri Bazovici ne ostala mrtva črka, kot se zdaj dogaja. Jasno je, da nespoštovanje sprejetih obvez nujno krni zaupanje kraškega prebivalstva v deželno in druge javne uprave ter otežkoča tudi dialog med institucijami in prebivalstvom, ki je neobhodno potreben za izboljšanje in izvajanje primerne varstvene politike na kraškem ozemlju.

»Preprost, ponižen, občutljiv in delaven človek« je bil — tako je pri pregrebnih maši dejal škof iz Astija — Giovanni Gorja, ki je bil v drugi polovici 80. let predsednik vlade in je umrl za rakom, ko je bil star le 51 let.

Med kandidati so tudi štirje Slovenci

Federalizem in nosilec liste Mario Rigo

Inž. Mario Rigo

Na evropskih volitvah, ki bodo 12. junija, se bo predstavila tudi lista manjšin in avtonomističnih gibanj Federalizem, ki jo je sooblikovala Slovenska skupnost. Naše volilno okrožje zajema severovzhodni del Italije, točneje dežele Furlanije-Juljske krajine, Veneto, Emilijo-Romagno ter Tridentinsko-Južno Tirolsko, nosilec pa je večkratni parlamentarec v Rimu in Strasburgu Mario Rigo, na drugem je predstavnik nemške manjšine Alfons Benedikter, na tretjem pa pisatelj Alojz Rebula. Med slovenskimi kandidati so še deželni tajnik Ssk

Martin Breclj, dr. Rafko Dolhar in prof. Andrej Bratuž.

Listo Federalizem so prejšnji teden predstavili tudi v Trstu. Deželni tajnik Ssk Breclj je med drugim dejal, da si lista »po eni strani prizadeva za to, da bi ovrednotili bogato stvarnost dežel, krajevnih avtonomij, etničnih skupnosti, narodov in narodnih manjšin in da bi ji dali primeren politični izraz. Po drugi strani pa želi prispevati tudi k temu, da bi politika ne izgubila svojih korenin v teritorju, zlasti v trenutku, kot je sedanj, v katerem smo priča rojevanju političnih strank kar čez noč, s pomočjo sredstev množičnega obveščanja, ki pa sama po sebi težijo k masifikaciji, homogeneizaciji ter so v službi svobode, ki je vsaj problematična, če že ne lažna, v kolikor ne spoštuje posameznih identitet.«

Kot trenutno kaže, ima nosilec liste Mario Rigo, diplomiran ekonomist, precej možnosti za izvolitev v evropski parlament, kjer se tudi pravi o priznanju pravic narodnostnim skupnostim. Rojen je bil leta 1929 in je v svoji uspešni politični karieri imel že zelo pomembne funkcije. Bil je beneški župan, evropski poslanec in italijanski parlamentarec. Do leta 1987 je bil član socialistične stranke, nato pa je postal voditelj Avtonomistične beneške lige (LAU).

Preštevanje in slepomišljenje

Aritmetika je podlaga vsake demokracije. To je staro pravilo, ki se ga pri SSK držimo že nad štiri-ideset let. Preštejemo se na kongresih in na podlagi številke izvolimo vodstvo in preštejemo se na volitvah in tako preštejemo številko ljudi, ki odobrava naše politično delo. Zato nikoli ne rečemo: nas je malo ali nas je mnogo, smo pomembni ali smo neobhodno potrebni. Po starem demokratičnem pravilu: en mož en glas je število glasov, ki jih dobimo na volitvah točno določeno v absolutnem merilu in seveda tudi v relativnem. S pojmom relativno smatramo najprej odstotek glasov v razmerju s celotnim številom

RAFKO DOLHAR

volilcev in tudi s precejšnje gotovostjo v razmerju s številom Slovencev. Vendar se bom k temu pojmu še povrnil. Zato je tudi razumljivo, da ne moremo odobravati važnosti, ki si jo dajejo tisti Slovenci, ki po lastni ideološki izbiri, katere seveda ne osporavamo, volijo italijanske vsedržavne stranke, kjer se kot Slovenci nikoli ne preštejejo. Zamejmo nam pa, če smatramo za slovenske glasove le tiste, ki so jih slovenski kandidati dobili na listah vsedržavnih strank. Številke so pač številke. Ta stališča niso nova, tudi zato, ker se nismo mogli nikoli prepričati o tem, koliko avtonomije imajo takoimenovane slovenske komisije v vsedržavnih strankah. Prepogosto smo se namreč tudi mogli prepričati, da predstavniki teh slovenskih komisij niso imeli podpore vodstva svoje stranke.

Te probleme smo večkrat sprožili v zvezi z predstavniško vrednostjo posameznih komponent v takoimenovani enotni delegaciji. Kajti tu so bile enakopravno zastopane komponente, ki se na volitvah preštejejo, in tiste, ki se nikoli ne preštejejo, temveč svojo moč naslanjajo na svojo specifično težo, gospodarske, organizacijske, medijske in drugačne narave, gotovo pa ne na konsenzu volilcev, temveč, na čisto drugačnih dejavnostih.

Zato zamisel o nekem iz naše manjšinske srede izvoljenem predstavništvu že dolgo tli v naši sredi in žanje tudi v široki javnosti vedno več odobravanja. Vedno so to zamisel zavračali predvsem tisti, ki se ne marajo preštetiti. Mislim pa, da bodo sedaj, vsaj tisti, ki se ogrevajo za vključevanje v vsedržavne stranke, prišli do drugačnega prepričanja, ko je

treba, če nam ugaja ali ne, vzeti na znanje, da določeno (bolje rečeno, nedoločeno) število naših ljudi voli za Severno ligo in se nekateri naši rojaki k njej tudi javno prištevajo.

Torej je čas, da si natočimo čistega vina, da končno vemo, kdo pije in kdo plača. Zato bomo vztrajali pri izvolitvi manjšinskega predstavništva ali Narodnega sveta in nas mnenje ljubljanskih gospodov, ki o tem izražajo mnenje, ki ga nismo vprašali, in podpirajo stališče ene od manjšinskih komponent, niti malo ne premakne od naše namere. Vsekakor pa odločno osporavamo trditev, da bi izvolitev manjšinskega predstavništva dejansko pomenila preštevovanje manjšine, kakor če bi o številu Slovencev sklepali iz števila bralcev Primorskega dnevnika ali abonentov Slovenskega gledališča. In to iz treh razlogov. Prvič, ker izvolitev narodnega predstavništva nikakor ni preštevovanje manjšine; jasno je namreč, da bo za Narodni svet volil bolj osveščen in torej za skupno blaginjo zainteresirani del manjšine. In najbolj osveščeni člani manjšinske skupnosti imajo tudi pravico določiti, kdo naj jih v manjšinskih zadevah zastopa. Nadalje mi nismo prebavili dejstva, da je bil vsem Slovincem na zadnjih parlamentarnih volitvah za drugo tržaško okrožje vsiljen kandidat, v katerem se še zdaleč ni mogla prepoznati večina Slovencev. Odločitev o tem kandidatu je padla v rimskih politbirojih in je bila nato vsiljena pri takoimenovanem naprednem omizju, potem pa se je potrkalo na vsa slovensko zavedna prsa. To posilstvo smo utrpeli enkrat, a ga ne bomo nikoli več.

Končno mislimo, da je bojazen o preštevanju naše narodne skupnosti povsem odveč. Najprej zato, ker nam naših pravic zlepa ne bodo priznali, in če jih bodo, mora to biti povsem neodvisno od našega števila. Nazadnje pa zato, ker je čista utvara, da italijanske oblasti ne vedo, koliko nas je. O tem ni nobenega dvoma, saj so bile objavljene študije, ki vsaj posredno s precejšnje gotovostjo prikazujejo našo številčno moč.

Zatorej bomo svoj predlog o metodiki za izvolitev manjšinskega zastopstva v najkrajšem času predložili drugim komponentam naše manjšinske stvarnosti in poskušali priti do čimširšega soglasja. Slepomišljenja s številčno močjo posameznih komponent mora namreč biti enkrat za vedno konec.

Morda se bomo nanjo spomnili, ko jo bomo doživljali v prvi osebi

Bosna je praktično odpisana

Svet se je naveličal in pozabil na pretočene solze za nedolžnimi, ki so jih razmesarile granate, ko so v vrsti čakali za kruh, pozabil na zgražanje ob obnavljanju koncentracijskih taborišč, pozabil na obsojanje posiljevalcev, pozabil na pomilovanje pohabljenih, minil pa je tudi čas, ko smo drhteli nad usodo Srebrnice, Mostarja, Viteza in Goražda. Doba sočustvovanja je za nami, postali smo imuni za vesti o pobijanju in o vojnih grozotah. Vse to nas ne pretrese več, nič več nam ne vzbuja vesti, v blagostanju potrošniške družbe in egoizmov smo pozabili na solidarnost, na človeško toplino, ki vedno najde kos kruha in dobro besedo za trpečega. Na grozljiva pričevanja le še skomignemo z rameni, češ barbari, še jim ni dovolj, na neprijetne vojne slike v televizijskem dnevniku pa reagiramo z bliskovitim preskokom na drug TV program. Življenje je že tako žalostno, zakaj bi si ga obremenjevali s tujo tragedijo. Po celodnevem trdem delu imamo pravico, da si oddahnemo, zato proč s programi, ki nas žalostijo, nam vzbujajo vest, odpočijmo si raje v udobnem naslonjaču, s pijačo v dosegu roke in ob gledanju Bauda, Corrada ali Miše Molk.

Politika, ki običajno ne prehiteva, pač pa caplja za javnim mnenjem, je tokrat hipoma osvojila zasuk splošnega gledanja, ga prenesla na diplomatsko raven. Kot prvi so se oglasili Francozi z grožnjo, da bodo odpoklicali iz Bosne svoje čete, ki delujejo v sklopu mirovnih sil Združenih narodov, če se Muslimani in Srbi do konca leta ne bodo dogovorili. Velika Britanija je šla dalje, s podtajnikom v zunanem ministertvu Hoggom je postavila neke vrste ultimatum. Če vojskujoci se strani v štirih tednih ne bosta sklenili dogovora, bo London odpoklicalo polovico svojih modrih čelad. Hogg je pri tem ošvrknil Muslimane: prenehajte z vitimizmom, spoznajte, da ste vojno zgubili, s tem pa tudi del svojega ozemlja. Margharet Thatcher je ogorčeno odgovorila, da svet ne sme požreti dane besede in se ne more odpovedati načelu, po katerem so meje dokončno zarisane in jih je moč spreminjati le z dogovori, nikakor pa ne s silo. Ne gre zgolj za načelo, je poudarila železna lady, pač pa za izredno nevaren precedens, saj bo odslej vsakdo lahko brez strahu pred kaznijo mednarodne javnosti z orožjem teptal pravice šibkejšega, po mili volji osvaja tuja ozemlja. Politika popuščanja vodi v katastrofo. O tem zgovorno pričajo dogodki tik pred drugo svetovno vojno, ko smo zaradi ljubega miru dovolili Hitlerju, da si je priključil Avstrijo, razkosal Češkoslovaško, se postal Poljske.

Le malo verjetno je, da bodo opomini zalegli, da bo svet prislunil zgodovinskim lekcijam. Bosna postaja iz dneva v dan bolj oddaljena, po eni strani preveč, po drugi premalo raz-

burljiva. Kaj naj danes pomeni nekaj tisoč pobitih Bosancev v primerjavi s pol milijona poklananih v Ruandi?

Bosna postaja tudi medijsko nezanimiva. Čim poročanje zdrsnje s prve na notranje strani dnevnikov, je dogodek nujno deklasiran. Istočasno se nezadržno prične usihanje solidarnosti, pomoči in podpore na vseh ravneh. Bosna je praktično odpisana.

Uredništva v Sarajevu že nekaj časa ne pošiljajo več svojih prvih peres, televizijske hiše krijejo dogajanje s slikami evrovizijske izmenjave, v poročevalca se je usidral sindrom, ki so ga na lastni koži spoznali ameriški povratniki iz Vietnoma in sovjetski iz Afganistana.

Pozabiti čez noč na vojne dogodke je nemogoče, ponovna vključitev v normalno življenje pa težka in boleča. Prizori krvi ostajajo grozljivo vtisnjeni in podzavest in se vračajo mučno in moreče v dolgih neprespanih nočeh. Lesk oči na smrt ranjenega ni zbledel niti za odtenek, njegov polglasni krik reže v ušesnem bobenčku, zvižg svinčenke, ki ga je pokosila, seka v dušo. Po 20 mesecih slika ni nič manj ostrejša, nasprotno, podrobnosti so vse bolj jasne. Samoohranitev sili k pozabi, k izničenju dogodka samega, zato nič več razmišljati o Bosni, še manj pa poročati iz Bosne. Pa tudi to bolj malo pomaga, saj se nočne vizije v podzavesti aktualizirajo, Baščaršija se spreminja v uličice starega tržaškega mesta, minaret ob Gazi Husrefbegovi džamiji pa polagoma zadobiva obliko zvonika cerkve sv. Antona novega.

Občutek, da nismo cepljeni proti norosti, še poveča notranji pesimizem. Obnavljanje nacionalizmov, krhanje strpnosti, ponavljanje, da z dialektiko ni moč nikogar prepričati in da je treba seči po sili, še zdaleč ni prepričalo misleče večine, da je balkanizacija zajela tudi nas.

Ko so prejšnjo soboto v Tolmeču uredništvu Oslobođenja dodelili posebno nagrado Karnija-Zelene Alpe, je direktor Goran Jovanović poudaril: »Oslobođenje je obsojeno na smrt, saj ni moč pričakovati, da bo tujina financirala njegov obstoj v nedogled, morda bo Bosna razkosana, muslimanski narod pa razkropljen po svetu. To pa še ni najhujše zlo. Nevarnost, da se balkanizacija razširi, postaja vedno bolj realna. Ko pomagata nam, pomagata v prvi vrsti sebi. Balkanizacija je treba streti v Sarajevu in na ta način prepričati nezadržno epidemijo.«

Na Bosno smo delno že pozabili, morda se bomo nanjo spomnili, ko jo bomo doživljali v prvi osebi. Vendar pa ni prepozno, še je čas, čeprav ga ni mnogo, da si v srcu pojasnimo in jasno začrtamo, kdo je napadalec in kdo napadeni. Ko nam bo to jasno, bo tudi ukrepanje lažje, seveda če bo dosledno.

Saša Rudolf

Vsdržavni seminar časnikark v Trstu

V Trstu je konec prejšnjega tedna potekal tridnevni vsdržavni seminar časnikark, ki ga je organizirala italijanska Časnikarska zbornica. Naslov srečanja je bil: »Informirati v družbi, ki se spreminja: predlogi novinark,« prireditelji pa so ga posvetili Iliriji Alpi, ki je bila skupaj s snemalcem Miranom Hrovatinom ustreljena v Mogadisu med opravljanjem svojega poklica. Udeleženci simpozija so bili tudi v Istri, točneje v kraju Brtonigla blizu Buj, kjer so se seznanili z življenjem tamkajšnje skupnosti. Vsi so na srečanju predvsem poudarili nujnost sodelovanja in sožitja ter dejali, da bo mogoče v novi Evropi preseči meje in torej zagotoviti etničnim skupnostim večjo povezavo z matico.

Simpozij se je zaključil z zanimivo okroglo mizo, pri kateri so sodelovale časnikarke iz držav EGS in iz vzhodne Evrope. Srečanje je bilo v centru za znanstvene in tehnološke raziskave na Padričah (foto D. Križmančič)

Umril je Oton Ambrož

V Trstu so prejšnji petek, 20. maja, spremili k zadnjemu počitku časnikarja in zunanjepolitičnega raziskovalca in publicista Otona Ambroža. Umril je v starosti 89 let v svojem rodnem mestu, kamor se je leta 1986 vrnil po več kot 27 letih bivanja v New Yorku, kjer je deloval v znanem Komiteju za svobodno Evropo in kmalu postal pomožni urednik mesečnika East Europe. Kot raziskovalec je še zlasti preučeval odnose med Sovjetsko zvezo in drugimi azijskimi komunističnimi režimi. Še zlasti se je ukvarjal z odnosi med Moskvo in Kitajsko ter Vietnamom.

Kot časnikar je Oton Ambrož o teh vprašanih prebral tudi za številne ameriške tiskovne agencije in njegova poročila ter analize so imele tudi na mednarodni ravni velik odmev. Kot poznavalec problematike je napisal celo vrsto strokovnih člankov in tudi dve pomembni knjigi o mednarodnih ravnesjih v Aziji in na Pacifiku.

Oton Ambrož se je sicer s časnikarstvom ukvarjal vse od svoje mature in nato v vseučiliških letih v Ljubljani in Zagrebu. Pisal je za slovenske liberalne dnevnik in za zagrebške Novosti ter beograjsko Vreme. Odlično je obvladal več jezikov. Med vojno je bil

zaposlen v trgovini, po vojni pa je nekaj let preživel v Ljubljani, nato pa je prišel v Trst, kjer se je zaposlil pri zavezniški tiskovni agenciji AIS in je sodeloval tudi s slovensko radijsko postajo.

* * *

Razpis nagrade »Dr. Frane Tončič«

Slovenski visokošolski sklad »Sergij Tončič« v Trstu tudi letos razpisuje nagrado »Dr. Frane Tončič« z namenom, da bi univerzitetne študente vzpodbudil k raziskovalnemu in ustvarjalnemu delu. Iz fonda bosta letos podeljeni dve nagradi v višini dveh milijonov vsaka. Ena je namenjena dizertaciji s področja humanističnih, druga pa znanstvenih ved. V poštev pridejo raziskave, ki pomenijo obogatitev slovenske kulture, zgodovine ali znanosti, prijavi pa se lahko študentje, ki so diplomirali v akademskem letu 1992/93.

Rok za prijavo bo potekel 30. septembra, tekste pa sprejemajo v Narodni in študijski knjižnici v Trstu v ul. Sv. Frančiška 20. Komisija, ki jo bo imenoval upravni odbor sklada, bo pregledala prejeta dela do konca januarja 1995, nagrajevanje pa bo februarja prihodnjega leta.

Kaj je lepše: odpadki ali narava?

Trije dijaki s Tržaškega so bili nagrajeni na natečaju »Cilj okolje: kaj lahko ti storiš?« Prejšnji teden so vsem zmagovalcem v prostorih velesejma podelili priznanja, na ogled pa so bili tudi likovni izdelki, ki so jih za natečaj pripravili udeleženci. Prvo nagrado *ex aequo* (z učenci italijanske šole) za najboljši lepak je dobil učenec osnovne šole z Rojana Elis Komenovič — njegova risba z napisom: *Kaj je lepše: odpadki ali narava?* v teh dneh opozarja mimoidoče, naj spoštujejo okolje. Drugo nagrado *ex aequo* sta prejela učenca slovenske osnovne šole od Sv. Ivana Tanja Romano in Peter Jevnikar, v konkurenci za televizijski spot sta bila med drugimi nagrajena tudi dijaka nižje srednje šole od Sv. Jakoba Iztok Cergol in Dean Carli (tretje mesto), najboljši spis pa je napisal Matija Gregori, ki obiskuje opensko nižjo srednjo šolo. Nagrado si prav tako deli z italijanskimi sovrstniki.

Bralne značke

Na številnih šolah na Tržaškem so prejšnji teden najmarljivejši učenci, ki ljubijo knjige, prejeli bralne značke. Priznanja so jim podelili ustvarjalci iz Slovenije — pesniki, pisatelji in likovniki. Gostje so se najprej zbrali na openski osnovni šoli »F. Bevk«, nato pa so obiskali posamezne šole, ki so sodelovale pri akciji, to je z Opčin, Trebč, Bazovice, Gropade, Boljunca, Doline, Rojana in Proseka. Značke so učencem podelili Jože Šmid, Jelka Jemec Božič, Marjan Tomšič, Božo Kos, Eva Škofič, Karolina Kolmanič, Milan Dekleva, Kamila Volčanšek, Tone Partljič, Jože Snój, Vitan Mal in Fožž Zorman.

Predsednik Sveta bralnih značk Igor Longyka je vsekakor poudaril, da bi bilo treba v prihodnje to pobudo bolj razširiti, saj na Tržaškem doslej še premalo slovenskih šol sodeluje pri tej akciji, ki pa je pomembna spodbuda za učence, da se navdušijo nad branjem knjig.

ČESTITAMO!

Ob rojstvu male Eme, ki je pred nekaj dnevi osrečila mamo Tatjano in očeta Marijana Kravosa, se številnim čestitkam pridružuje tudi naš list, novorojeni deklici pa želi v življenju še nešteto lepih in sončnih trenutkov, kot so prav ti dnevi, v katerih je prišla na svet.

* * *

Skupno z Nežo, Tatjano in svojim predsednikom Marjanom se veselimo rojstva Eme in ji želimo velik sreče v življenju.

Člani Radijskega odra

Zadovoljiv obračun odbojarskega prvenstva

O pozitivni sezoni naših košarkarjev smo že spregovorili. Tokrat moramo le še omeniti dodatne tekme promocijskega prvenstva. Nekatere ekipe imajo — po reorganizaciji raznih prvenstev — še možnost, da se povzpnejo nič manj kot v C 2 ligo, med kandidati je tudi goriški Dom, ki tako zaključuje zelo uspešno sezono. V prvi dodatni tekmi pred številnimi domačimi navijači je visoko premagal tržaški Santos z izidom 82 : 65. Za napredovanje v višjo ligo se borita tudi Kontovel, ki je v gosteh premagal goriško Petrolifero, ter Sokol, ki je izgubil v Gorici proti Domu. Najboljše izglede tako imata Dom ter Kontovel.

Pred nedavnim so se zaključila tudi odbojarska prvenstva. Z letošnjo sezono smo lahko precej zadovoljni. Naš najuglednejši predstavnik Val Imsa Kmečka banka se je v moši B 2 ligi, v zelo ostri konkurenci, uvrstil na solidno šesto mesto, kar nedvomno presega napovedi v začetku sezone. Upoštevati moramo, da nastopajo v tej zahtevni ligi polprofesionalne ekipe ali celo profesionalne, z nekaterimi odličnimi posamezniki. Uspehi našega zastopnika dokazujejo, da moramo tudi v ostalih ligah — in v ostalih športih — nadaljevati na poti združevanja lastnih sil, da bomo še bolj konkurenčni. Primera Jadrana v košarki in Vala v odbojki sta dovolj zgovorna in tudi spodbudna. Goriško ekipo je pred kratkim zapustil priljubljeni trener Lorenzo Zamò, mož, ki je nedvomno med najbolj zaslužnimi za velik kakovostni skok. Na njegovo mesto bo prišel Tržačan Massimo Stera.

V ženski tretjeligaški konkurenci sta Bor Tombolini drinks in Sloga Koimpex zaključili pozitivni prvenstvi. Borovke so se pod taktirko trenerja Kalca uvrstile na končno 6. mesto, Slogašice, ki jih trenira prof. Drasič, pa so bile devete. Pri »plavalcih« je trener Kalc gradil veliko na mlajših silah predvsem v perspektivi za prihodnje sezone. Ekipe je vsekakor prikazala dobro, učinkovito in atraktivno odbojko, kar nedvomno daje dobra upanja že za naslednje prvenstvo. Slogašice so imele precejšnjo smolo zaradi poškodb. Ciljale so na sam vrh lestvice, vendar so kmalu po začetku prvenstva morale spremeniti načrte. Deveto mesto je v danih okoliščinah vsekakor pozitivno.

Omeniti moramo še moško Slogino ekipo, ki je premočno osvojila prvenstvo C 2 lige in se tako povzpela v tretjeligaško državno prvenstvo. Slogaši so osvojili tudi deželni pokal z zmago proti ekipi Pav Natisonia. Ta ekipa nam je v zadnjih sezonah nudila izjemna zadoščenja in smo prepričani, da bo suvereno nastopila tudi v C 1 ligi.

(Dat)

Slavnostni koncert je bil v Katoliškem domu

Zbor Rupa-Peč je slavil 60-letnico delovanja

V nedeljo, 15. maja, je v Katoliškem domu v Gorici proslavljal visok jubilej mešani pevski zbor Rupa-Peč s celovečernim koncertom. Pod vodstvom dirigenta Zdravka Klanjščiča in ob natrpano polni dvorani je zbor izvedel obširen program, ki je zaobjemal bodisi pesmi že znanih in uveljavljenih skladateljev, kot tudi dela mlajših in še živčnih avtorjev. Številni pozdravi, priznanja in vzpodbude, ki jih je zbor ob tej priložnosti prejel, pričajo o njegovi priljubljenosti, ki si jo je znal pridobiti s svojim nepretrganim delovanjem vse od leta 1934. Zbor je namreč nastal v času, ko je bila raba slovenske besede v javnih prostorih, na cesti in v šoli prepovedana. Cerkevno petje je tedaj bilo za slovensko besedo edino zatočišče. Želja po gojenju domače govornice in navdušenje za petje se hitro razširilo med vaščani in tako je novoustanovljeni zbor kaj kmalu štel lepo število članov. Vodstvo

zboru je prevzel Janez Pavletič, nato mu je sledil brat Niko, nekaj časa pa je zbor vodil Dimitrij Rejc. Največ zaslug za tako pestro in bogato delovanje pa gre prav gotovo sedanjemu dirigentu Zdravku Klanjščiču, ki zbor vodi zadnjih trideset let.

Ob tako lepem jubileju je Prosvetno društvo Rupa-Peč izdalo bogato publikacijo, ki jo je uredila prof. Lučana Budal. Poleg krajšega uvoda, ki nam nudi bežen pregled zgodovine zboru, si lahko v brošuri ogledamo številne fotografije, ki nam nazorno predstavljajo celotno delovanje.

Šestdeset let neprekinjenega organiziranega delovanja je jubilej, s katerim se ne more ponašati vsak zbor. Veseli smo lahko, da z bregov Vipave zadoni pesem, ki nam je dokaz vztrajnosti in ljubezni domačinov do svoje zemlje, kulture in tradicije.

i.f.ž

V goriški občini se pripravljajo na volitve

»Povezava med Slovensko skupnostjo, gibanjem Cittadini per l'Isonfino ter progresivno listo ni nastala samo zaradi novih volilnih predpisov, ki zaradi večinskega sistema naravnost prisilijo stranke, da se predstavijo v blokih. Lahko rečemo, da se je začela ta povezava ustvarjati že kmalu po prejšnjih volitvah, da je prišlo od ljudi in ne od strank in da je lep del goriškega prebivalstva s simpatijo in odobravanjem sledil nastajanju tega novega levo-sredinskega bloka. Ko v državi še ni prišel na dan podkupniški škandal, ko je bila še trdno na oblasti Krščanska demokracija-Socialistična stranka in ko se sploh še ni govorilo o večinskem volilnem sistemu, je bilo nekaterim ljudem jasno, da je treba v lokalni politiki ustvariti nekaj novega.« Tako nam je rekel Bernard Špacapan, prvi nosilec občinske liste Slovenske skupnosti, ki bo na bližnjih volitvah v Gorici 12. junija podprla županskega kandidata Bruna Crocettija.

»Občinska uprava je dolga leta skrbela predvsem za velika javna dela, ki so se začela pred desetletji z gradnjo industrijske cone in obmejnega postajališča in ki bi se morala nadaljevati z gradnjo velikih in nepotrebnih cestnih povezav (n.pr. zapadna vpadnica v mesto), nove bolnišnice ter zlasti šole za finančne stražnike na mirenskem letališču. Ob vsej pozornosti, ki jo je občinska uprava posvečala tem velikim objektom, pa je prihajalo do vedno večjega nezanimanja

nja upraviteljev za vsakdanji utrip mesta in za kvaliteto življenja v njem. Dovolj je, da pomislimo na pomanjkanje čista za konkretne posege pri urejanju mestnega prometa,« še meni Špacapan.

Kandidat Slovenske skupnosti obenem opozarja, da je bilo tudi glede odnosa do slovenske narodne skupnosti vedno več nejasnosti. Tako na primer omenja polemike ob odobritvi mestnega statuta, na izjave župana pred rimsko komisijo za zaščitni zakon, na medlo politiko sodelovanja z Novo Gorico in sploh s Slovenijo. »Zaradi teh razlogov je postajala podpora Slovenske skupnosti vladajoči koaliciji iz dneva v dan bolj vprašljiva. Sledile so si krize, neskončne seje ter poskusi, da bi obdržali pri življenju koalicijo, vendar brez vsakega novega in odprtega pristopa k vprašanju,«

Vedno bolj si je zaradi vsega tega začela utirati pot koalicija, ki so ji častnikarji dali ime Tranzverzalci, ker je združevala posamezne občinske svetovalce iz raznih strank, ki danes ne obstajajo več. »Nova koalicija nas je od vsega začetka privlačevala tudi kot Slovence,« pojasnjuje še Špacapan, »ker je bilo jasno, da imamo v tej skupini prijatelje. Program tega novega gibanja je seveda v velikem nasprotju s tem, kar zagovarja nova desnica. Ljudje ob meji, zlasti še Slovenci, vemo, kaj pomeni desnica in njene varljive obljube, zato bodo šli naši glasovi listi Slovenske skupnosti in županskemu kandidatu Crocettiju.«

O kulturi na Goriškem danes

Pri ljudeh splošno velja, da je kultura kakor sova, ki začne letati le v temi. Da ponoči mrak ovija stvarnost in da se lahko vsaka sova šopiri na drevesih, ko ostali spiyo. Da prihaja prekasno in se ne opravičuje. Pravi jo, da je kultura predsoba brezbriznosti. Da se bohota tam, kjer se duh upogiba k tlom zaradi bližine svojih meja. Da se razcveti, ko primanjkuje dejanj.

V teh besedah tiči zmota. Resnica se rada skriva in narava je skrivališče resnice. Če je življenje drevo, je kultura deblo, iz katerega se razpenjajo veje duha. Kultura je gojitev. In široko deblo priča o mogočnosti svoje dolgotrajne rasti. Nad njim se k nebu odpira krošnja, ki se zna razpenjati in ujeti zadnji trenutek svojega razpona. Tako silno drevo pa se ne meni za nočne sove in za odpadanje listov. Pleve duši, drevo pa daruje zrak. Kultura vselej pripravljiva prostor rasti. Ko se je izneverila svojemu poslanstvu, gojenju duha, je zapustila polje in prepustila prostor plevelu. Zgodovina nas uči, da je taka vrsta kulture razorala zemljo z globokimi brazdami in jih napolnila s trupli.

Smo v času obletnic in Gorica je prostor na obronkih slovenstva. Na Travniku se nas je pred desetimi leti zbralo deset tisoč. Tedaj sem bil še otrok in o dogodku samem imam precej meglene predstave. Ne spominjam se govorov, spominjam pa se gesel. Spominjam se tudi, kako so nas v prejšnjih dneh učiteljce pozivale, naj se s starši udeležimo srečanja. Svojih občutkov ne morem obujati, ker sem bil še premlad, da bi moja prisotnost pomenila zavestno in zavedno soudeležbo. Vem pa tudi, da sem lahko ponosen na svojo prisotnost, čeprav še zdaleč nisem mogel slutiti pomena takega shoda, sem umel, da gre za naše pravice. V šoli smo tisti čas brali Gradnika in zaslutil sem, kaj pomeni

pomanjkanje pravic in kaj pomeni kroveti zanje, četudi nisem nikoli bil sam tepen. Ne prej ne kasneje ni bilo tako množične manifestacije Slovencev v Italiji v boju za pravice. Kjer smo bili nekoč s krovo ukročeni, smo tistega dne zmagali.

Spomin na dogodke pa ni samo v slikah ali v obujanju gesel, ampak tudi v sozvočju z duhom, ki se je v njih udeležil. Kulturno udejstvovanje je val, ki se je porodil z dogodkom in ga mora prenašati v daljave. Ne bi znal ceniti sprememb, ki so nastopile v tem desetletju na Goriškem. Časovno obdobje je zame preširoko, da bi ga mogel zaobjeti z natančno primerjavo. Kakor pa sem na Travniku pred desetimi leti slutil, da se dogaja nekaj pomembnega, lahko tudi danes izrazim svojo oceno o sedanosti. Mislim, da je v Gorici občutiti pomanjkanje kulturnih pobud, ki bi znale privabiti mlade. Morda pa sami mladi ne znamo dojeti in izkoristiti tega, kar nam je na razpolago. Stvarno se v Gorici in okolici vsak mesec zvrsti zadovljivo število prireditvev in kulturnih dogodkov. Najbolj opazno pa je, da prisotnost gledalcev precej niha glede na vrsto prireditve, tako da marsikatera pobuda občuti pomanjkanje publike. V tem smislu bi bilo precej koristno, da se pogosteje prirejajo srečanja s književniki in z besednimi umetniki, saj je prav beseda najosnovnejše sredstvo stika in spoznavanja. Pri uspehu katerekoli prireditve ima seveda tudi osveščenost pomemben delež.

Svoj kratki oris goriškega kulturnega utripa bi rad zaključil z željo, da bi bilo v šolskih krogih več pogovora in več pretoka informacij o vseh pobudah, od dijaških do družbeno odmevnejših. Da bodo nova drevesa trdno kljubovala morebitnim viharjem.

Jan Bednarik

Slavnostnega koncerta ob otvoritvi prenovljenega Kulturnega doma v Gorici se je udeležilo res številno občinstvo (foto S.R.). Nastopil je orkester Slovenske filharmonije pod vodstvom dirigenta Marka Letonje

Uspešno poslovanje v Sovodnjah

Člani Kmečko-delavske hranilnice in posojilnice v Sovodnjah so se zbrali v petek, 20. t. m., na izrednem in rednem občnem zboru in pregledali opravljeno delo ter sklepali o prihodnjem. Na izrednem občnem zboru so odobrili spremembe nekaterih členov statuta, kot zahteva zakonski odlok, ki vsebuje nova pravila za bančno delovanje. Novi predpisi bodo v »marsičem globoko vplivali na delovanje in sestavo članstva, za zdaj pa je še najbolj odmevna — pravi poročilo, ki ga je prebral predsednik Mirko Hmeljak — menjava uradnega naziva zadruga od Kmečko delavske hranilnice in posojilnice v Zadružno kreditno banko.«

Na rednem občnem zboru so člani odobrili obračun za lansko poslovno dobo. Poslovanje je bilo »pozitivno — je dejal predsednik — kar zgovorno dokazuje do-

seženi dobiček, ki je šel preko vseh predvidevanj, saj je presegel 800 milijonov lir. Naš glavni cilj je bil odprtje filiale v Štandrežu. Na-

ši načrti so se uresničili, saj smo januarja letos odprli podružnico v Štandrežu, ki je takoj začela zadovoljivo poslovati.«

Predsedstvo občnega zbora sovodenske hranilnice

(foto S. Reportage)

Ob 10-letnici enotne manifestacije v Gorici

Travnik - pomemben, a osamljen dogodek

Natanko deset let je minilo od enotne manifestacije na Goriškem Travniku, ki so se je polnoštevilno udeležili Slovenci s Tržaškega in Goriškega, ne glede na različna ideološka prepričanja, ki so dolga desetletja pripadnikom naše manjšine preprečevala, da bi končno stopili skupaj in se složno zavzeli za rešitev skupnih problemov. Udeleženci manifestacije so bili takrat navdušeni, saj so bili prepričani, da bodo tej množični akciji sledile še druge. Travnik pa je do sedaj ostal sicer pomemben, a osamljen dogodek.

Od takrat do danes se je marsikaj spremenilo. Zrušil se je berlinski zid, naša matična Slovenija je postala samostojna in mednarodno priznana država. Mi pa smo ostali taki, kot nekoč, saj za reševanje vprašanj naše narodnostne skupnosti še vedno ne znamo najti skupne poti, čeprav vsi radi govorimo o enotnosti, ki je nujno potrebna za našo ohranitev in našo rast. Ne smemo si torej dovoliti, da bi le pasivno čakali na novo obletnico Travnika.

Na Goriškem Travniku pred desetimi leti

Na rednem sestanku Slovenske skupnosti v Gorici

Srečanje s predstavnikom Slovencev iz Milana

Odbor Svetovnega slovenskega kongresa za Furlanijo-Julijsko krajino bo imel svoj redni sestanek v petek, 27. maja, ob 19. uri v prostorih »Palace Hotela« v Gorici. Obravnaval bo v prvi vrsti svoje nove programske smernice kakor tudi drugo svetovno zasedanje, ki bo 23. in 24. junija na Dunaju.

Posebej pomembno je, da bo imel v svoji sredi prof. Marjeto Badalič iz Milana, ki bo odbor boljše seznanila z razmerami, v katerih živijo Slovenci v Milanu oziroma v Lombardiji. Zato so na sestanek oziroma srečanje z gostjo še posebej vabljeni vsi člani odbora kakor tudi tisti, ki jih informacije o Slovencih po Italiji zanimajo.

Božična pesmarica

Združenje cerkvenih pevskih zborov iz Gorice namerava letos izdati božične pesmi sodobnih goriških avtorjev. Pesmarica bo obsegala izvirne skladbe, ki so nastale v tem prostoru v zadnjih 50 letih. Skladbe so lahko za mešane, moške in ženske zebre, s spremljavo ali brez nje.

Avtorji, ki bi želeli, da bi bile njihove skladbe objavljene, naj jih pošljejo na naslov: Združenje cerkvenih pevskih zborov, Riva Piazzutta 18, 34170 Gorica, najkasneje do 24. junija letos.

Odbor si pridržuje pravico, da izbere pesmi, kajti predvidena je objava največ treh skladb za vsakega avtorja.

Law on Commercial Companies

Zakon o gospodarskih družbah

V Uradnem listu Republike Slovenije št. 30/1993 je bil objavljen Zakon o gospodarskih družbah. Do konca maja 1994 se morajo slovenska podjetja uskladiti z novim zakonom.

Poleg tega, da je bil ta zakon (ZGD) objavljen v omenjenem Uradnem listu RS, so nekatere slovenske založbe pripravile obsežne knjige Zakona o gospodarskih družbah s komentarjem. Konec lanskega leta je Gospodarski vestnik iz Ljubljane izdal Knjigo z naslovom Zakon o gospodarskih družbah s komentarjem, ki obsega 990 strani. Devet avtorjev komentarja je podrobneje razčlenjevalo oziroma komentiralo novo zakonodajo o gospodarskih družbah. Redaktor dela je bil dr. Marjan Kocbek, ki se že vrsto let ukvarja s tovrstno problematiko.

Isti zakon je bil preveden v angleščino in objavljen v nekaterih slovenskih revijah, ki izhajajo v angleščini. Poleg tega je tudi Center marketing v Ljubljani izdal prevod ZGD v angleščini »Law on Commercial Companies« (Official Gazette of the Republic of Slovenia No. 30, Ljubljana, Thursday, June 10th 1993, Year III) na obsegu 140 strani.

Tako imajo domači in tuji poslovneži, pravniki, politiki in strokovnjaki, ki se ukvarjajo z gospodarsko zakonodajo, možnost proučiti obsežni slovenski Zakon o gospodarskih družbah. V njem bodo spoznali splošne določbe, podrobnosti firme, njen sedež, zastopanje, poslovno skrivnost, sodni register, poslovne knjige, poslovanje podjetnikov itd. Podrobno so obdelane družbe. V desetem poglavju drugega dela zakona pa so prikazana tuja podjetja. Položaj tuje ga podjetja se presoja po pravu države, ki ji podjetje pripada, če zakon ne določa drugače. Tuje podjetje je pri poslovanju v Sloveniji glede svojih pravic, obveznosti in odgovornosti izenačeno z domačimi družbami (če zakon ne določa drugače). V 561. členu je navedeno, da tuje podjetje lahko opravlja pridobitno dejavnost v Sloveniji preko podružnic. Podružnico pa lahko ustanovi tuje podjetje, če je že vpisano v register države, v kateri ima sedež, najmanj dve leti. Poleg tega je v ZGD podrobneje opredeljeno vprašanje zastopnikov podjetja v podružnici, odgovornosti itd.

Za marsikoga bo zanimivo 11. poglavje Zakona o gospodarskih družbah, ki obravnava invalidska podjetja. Le-ta imajo nekaj ugodnosti v poslovanju. Zato priporočamo, da podrobneje proučite novo slovensko zakonodajo o tej problematiki.

Gabrijel Devetak

* * *

Na sedežu SKRD Jadro v Romjanu bo v četrtek, 2. junija, na sporedu srečanje z inž. Marjanom Jevnikarjem iz Trsta, ki bo pokazal diapozitive o potovanju v predvojni Jemen. Začetek ob 20.15.

Schindlerjeva zgodba zadeva tudi nas zelo od blizu

Hollywoodski mogotec in ne še 50-letni »mladenič« svetovnega filma, Steven Spielberg je po velikih uspešnicah za mlado publiko vseh stvarnosti in koordinat načel zahtevno, zase — kot sina evropskih Judov, ki so pribežali v ZDA — tako rekoč nujno temo: uprizoritve holokausta. V njegovem ozaveščanju in iskanju judovskih korenin je bila to nujna etapa: obnoviti z napol igrano in napol dokumentarno filmsko tehniko tragedijo iztrebljanja judovskega naroda na način, ki bi dosegel čim širše občinstvo, čim, ki niso doživeli vojne, a v prisotnosti še živih pričevalcev te tragedije.

To je dosegel v filmu Schindlerjev seznam, z uprizoritvijo paradoksalne življenjske zgodbe najbolj atipičnega Nemca, prešernega, vitalističnega in ambicioznega povzpetneža, ki v stiku in prijateljevanju z zaslužnjem Judom doživi pravo metamorfozo. Posameznik se upre tihemu in divjemu konformizmu svojega naroda in se iz začetnega nacističnega izkoriščevalca cenene judovske delovne sile prelevi v njihovega neumornega branilca, ki z nešteti zvižaji, tveganjem življenja in z izgubo vsega nabranega premoženja reši lagerja kakih 1.300 krakowskih Judov.

Ob vseh sijajnih prizorih, ki so posneti s prepričljivo črno-belo fotografijo, ob zborovski razsežnosti nešteti malih dram pribežancev iz krakowskega geta in odličnih nastopih glavnih junakov, industrijca Oskara Schindlerja (irski igralec Liam Neeson) in humanega knjigovodje Itzhaka Sterna (Ben Kingsley), bi človek rekel, da smo priča mojstrskemu, a vendarle še vedno fiksijskemu delu, ki ga razni revizionisti lahko označijo za lažnega, pretiranega in podobno. Vendar, kar najbolj preseneča, je hibridni konec več kot tri ure trajajočega in vseskozi napetega »chiaroscuralnega« filma: Spielberg prikaže, tokrat v prozornem tehnikolorju, današnji Schindlerjev grob v Jeruzalemu — kjer so ga sprejeli kot »pravičnega« — in spremstvo »njegovih« preživelih Judov v spremstvu potomcev in igralcev, ki so jih poosebili v filmu.

Spielberg zaključuje svoje delo z mislijo iz Talmuda, ki pravi, da kdor reši eno samo življenje, je kakor, da bi rešil ves narod. To lahko zveni retorično, vendar Schindlerjeva zgodba in to je tudi namen filma, dokazuje ta talmudski rek. Po vojni je ostalo pri življenju več poljskih Judov po njegovi zaslugi, kot pa se jih je rešilo v celoti iz mistijske nacistične morije: v letih 1939-45 naj bi na Poljskem in v Rusiji iztrebili 4.565.000 Judov, v ostali Evropi še približno 1,5 milijona.

Mutatis mutandis, v Italiji lahko govorimo o prisotnosti nekaj deset tisoč Judov v največjih mestih, o odnosno manjšem obsegu deportirancev, a o enako visokem odstotku žrtev. V Rimu je od 12.799 Judov bilo odpeljanih v taborišča 1.727, od teh je osta-

Rižarna v Trstu po odhodu Nemcev, ki so jo uničili, da bi za seboj izbrisali sledove okrutnih dejanj (foto M. Magajna)

lo živih le 50. V Milanu na 10.219 je bilo deportiranih 896 in preživelo jih je 50. Tretje mesto žalostne lest-

vice pripada Trstu, mestu Rižarne: na 6.085 Judov je bilo deportiranih 620, urnilo se jih je 171. Podatki so iz kla-

sične študije zgodovinarja De Feliceja »Storia degli ebrei italiani sotto il fascismo« (Zgodovina italijanskih Judov pod fašizmom), ki se jo dobi tudi v žepni izdaji založbe Einaudi.

Schindlerjeva zgodba zadeva torej tudi nas zelo od blizu, zaradi preteklosti in tudi sedanosti. Angažirani intelektualci 60. let so nas učili, da je Holokavst ali Shoah — kot jo nazivajo Judje — skrajni in absolutni dogodek v zgodovini (zahodne?) civilizacije, neprimerljiv z drugimi grozodejstvi in neponovljiv. Sodeč po krvavih dogajanjih biblijskih razsežnosti teh let, moramo ugotoviti, da ni tako.

Če smo se v filmskem dokumentarcu Claudea Lanzmanna, Shoah lahko seznanili z vsakdanjo krutostjo in normalnostjo znanstvenega uničenja ljudi v lagerjih, v vsej trpkosti in pieteti zapisa krajev in spominov žrtev, kronikov in civilnega prebivalstva, ki se opravičujejo, češ da je to pripisati višji sili oblasti, smo v Spielbergovem igranem »dokumentarcu« priča utopiji in upanju, ki ga poseblja posameznik. Ne, zgodovina ni učiteljica življenja, samo človek je lahko tvorec največjih grozot, a lahko tudi pokaže smer, ki vodi do življenja.

Vsem, ki si niso še ogledali Schindlerjevega seznama (kljub vsej reklami in Oskarjem), ga toplo priporočamo, še zlasti tistim, ki ne zahajajo v kinodvorane, in šolam, da ga ne zamudijo, saj je še na ogled, že tretji mesec, v tržaškem kinu Ariston.

Davorin Devetak

Dunajski slavnostni tedni in Slovenci

Imeniten je bil začetek slavnostnih tednov pred dunajsko mestno hišo. Slovenska razsvetljava, ki je oblivala palače in cerkve, še posebej pa dogajanje na odru pri rotovžu, je dala vsem stvarjem nestvaren poudarek. Tako se je čarobno začelo. Placido Domingo in Agnes Baltsa sta odlično pela na slavju princa Orlovskega, drugem dejanju operete »Netopir« Johana Straussa.

Bile so klasične dunajske melodije, ki do današnjih dni navdušujejo svet za to veliko lepo mesto ob Donavi. So pa istočasno klišeji nekakšnega operetnega Dunaja, ki bi se jim na dunajskih slavnostnih tednih tako radi izognili. Se bo to posrečilo?

Program priveditve, ki traja do 12. junija, je večsmeren. Na ogled bo vrsta dramskih, glasbenih in plesnih nastopov, ki ponujajo moderne impulze. To se je pokazalo že pri prvi veliki predstavi, preoblikovani Shakespearovi drami »Antonij in Kleopatra« v inscenaciji Petra Zadka in v skupni produkciji Dunajskih slavnostnih tednov in gledališča Berliner Ensemble. Predstava v imenitni dvorani gledališča Theater an der Wien je eksperiment posebne vrste. Igrana brez odmorov, v stalno razsvetljeni dvorani, je zapustila različne vtise. Vsekakor je izrazitost, s katero Zadek lomi ustaljene klišeje, očitna.

Povezava Dunaja z Berlinom, kjer je kultura tudi zaradi negativnih posegov politike v dokajšnjem precepu, sploh odlično deluje. Morda je to tudi zasluža šefa

Burgtheatra Peymanna, ki je za mnoge konservativne Dunajčane še vedno nekakšen nemški tujek. Poleg stare igre »Kriemhildino maščevanje« Friedricha Hebbela v produkciji Dunajskih tednov in gledališča Deutsches Theater Berlin bomo videli tudi Ibsnovo »Heddo Gabler« v izvedbi slovitiga berlinskega gledališča Schaubühne am Lehniner Platz.

Apropos Ibsen. Njegova dela spadajo v nekem smislu v okvirček »Moč — Spola — Razlika«, kar je posebna, filozofska tema letošnjih Dunajskih tednov. V tem sklopu bo filozofski publicist Wolfgang Müller-Funk v Remizi 28. in 29. maja zbral kompetentne intelektualce in intelektualce, da bi razpravljali o aktualnih debatah, ki na nemškem prostoru potekajo že dve desetletji. Za Slovence je posebno zanimivo pa tudi častno, da bo Meta Hočevar od 26. do 29. maja v Remizi v sodelovanju Slovenskega mladinskega gledališča iz Ljubljane in Dunajskih slavnostnih tednov predočila v »Družinskem albumu« po motivih H. Ibsna svoj pregled (parafraza v načinu »nature morte«) na omenjeno tematiko o diferencah in bojih med moškimi in ženskami.

Med drugimi izrazitostmi izstopa »Claustraphobia« Maly — Teatra iz ruskega St. Petersburga, soustanovitelj britanskega DVS Physical Theatra Nigel Charnack pa bo s sodelavci Volcano Theatra oblikoval ritmično gibalni eksperiment na podlagi Shakespearovih ljubezenskih sonetov.

Ljubitelji plesne umetnosti bo zagotovo privabil nastop Pine Bausch (Wuppertal), ki se je baje, kot poroča hamburški tednik »DIE ZEIT« napila v svoji »koreografiji« »Zaloigra« dunajske »morbidne melanhonije cesarskega mesta.«

Dunajska državna opera bo izvedla v italijanščini Mozartovo »Figarovo statbo« ter v francoščini Gluckovo »Ifigenijo na Tavridi«. Novo opero »Divji lovec« po motivih Franza Grillparzerja pa je ustvaril Gerald Futscher, kar je za Dunaj v času krize opernega gledališča tvegana redkost.

Na ogled je še marsikaj drugega, zanimivega ali pa tudi problematičnega, kakor se pač vzame. Pod gesli GLASBENO SLAVJE, NOVA GLASBA, BIG LJUBEZEN buči na Dunaju na vseh koncih in krajih, tudi v gledalstvih. Poleg tega je v muzejih in v galerijah na ogled več mednarodno pomembnih likovnih razstav, o katerih smo že poročali.

19. maja bodo v forumu za arhitekturo Maculan-Aedes v prvem okraju (Kruigerstrasse) odprli razstavo o novih zgradbah na Dunaju in v Baslu. Posvečena bo še posebej delu slovenskega rojaka, arhitekta Borisa Podrecca, ki je nedavno v 20. okraju zgradil mediteransko učinkujočo stažbo zavarovalnice Basler Versicherung. Strokovnjaki Podreccovo stavbo zelo ugodno ocenjujejo, pohvalni prikaz pa je v sobotni prilogi »Spectrum« 7. maja na celi strani objavil tudi dunajski dnevnik »Die Presse«.

Lev Detela

ob obletnici - ob obletnici - ob obletnici - ob obletnici

Marko Tavčar V hvaležen spomin...

Obletnice so priložnost, da se spomnimo dogodkov in ljudi. Priložnost so, da oživimo zgodovinski spomin, ki je za življenje vsakogar, posredno pa tudi za narod bistven, saj brez te zgodovinske zavesti ni znanja in zrelosti. Samoljubje sedanosti je nevarno merilo, ker nas pusti brez orodja, ki bi nam olajšalo premislek in načrtovanje v sedanjih časih, ko bi potrebovali trdnih zgledov. Zato je naš spomin hvaležen, ker je spomin na dr. Engelberta Besednjaka, prof. Rada Bednarika, inž. Josipa Rustje, dr. Jože Bitežnika, Franca Jeze, Emila Valentinčiča, Ubalda Vrabca in drugih velika obogatitev, če bo v njih videl veličino idealov, za katere so živeli in delali, mnogi pa skoraj dobesedno izgorevali.

Nekatere od teh smo poznali osebo, druge po pripovedovanju, vsak posebej bi zaslužil posebno pozornost, posebno pripoved, da bi kot človek in s svojimi deli spet zaživel v našem spominu.

Teh nekaj vrst naj bo torej v hvaležen spomin dr. Engelbertu Besednjaku (14.3.1894 — 21.12.1968), uglednemu krščansko socialnemu politiku in mednarodno priznanemu strokovnjaku za manjšinska vprašanja, ki je po ukinitvi vseh slovenskih in hrvaških listov v fašistični Italiji, kot bivši poslanec stopil do Mussolinija in dosegel dovoljenje za izdajanje treh časopisov, tednikov *Novi list* in hrvaškega *Istarski list* ter mesečnika *Družina*. Izhajali so od aprila 1929 do novembra 1930. Po drugi vojni, ko se je vrnil v Trst, pa je ustanovil sedanji *Novi list*, ki je začel izhajati leta 1954, pred 40. leti torej. Njegovo življenje in delo pa bi vseka kor zaslužila natančnejšo študijo in predstavitev.

Radi bi poživili spomin na pravnik in politika ter šolnika dr. Jože Bitežnika (29.5.1891 — 22.12.1960), ožjega Besednjakovega sodelavca, ki je z njim delil begunstvo na Dunaju in nato v Jugoslaviji. Bitežnik se je še zlasti zanimal za socialno-gospodarske probleme in za manjšinsko problematiko. Pisal pa je tudi poročila in prodorne ocene o raznih aktualnih dogodkih.

Prav tako bi se radi spomnili prof. Rada Bednarika (2.8.1902 — 23.9.1975), neutrudnega publicista in časnikarja, že predvojnega sodelavca *Novoga lista* in nato rednega, zvestega sotrudnika vsakotredenske številke, ki je od leta 1961 do svoje smrti redno prihajal iz Gorice s svojimi prispevki, članki in podlistki ter bil vedno pripravljen, pa čeprav zadnji trenutek,

sesti in napisati novičico ali misel za zadnje praznine v listu. Še danes se ga njegovi prijatelji spominjajo kot ljubeznivega in pozornega sogovornika, velike širine in vsestranskega znanja.

Radi bi obudili spomin tudi na agronoma, inž. Josipa Rustjo (4.10.1894 — 26.12.1967). Tudi ta je spadal v ožji krog predvojnih krščansko socialnih družbeno-političnih delavcev, ki je že v predvojne liste in zbornike pisal še zlasti strokovne članke s področja kmetijstva, skrbel pa je tudi za upravo prvega *Novoga lista*. Iz Gorice je tako inž. Rustja redno pošiljal svoje večkrat na roko napisane strokovne članke in nasvete, kakor tudi krajša poročila o raznih dogodkih. V *Novem listu* je v letu pred svojo smrtjo objavil tudi zanimive spomine.

Konec aprila smo se v Trstu s posebnim simpozijem poklonili spominu časnikarja in pisatelja Franca Jeze (31.12.1916 — 20.1.1984), bil je to človek, ki je teden za tednom z rednimi kulturnimi poročili, recenzijami in analizami ter pogosto tudi z literar-

nimi podlistki bogatil strani *Novoga lista*. Prav gotovo je bil Franc Jeza ena najmarkantnejših osebnosti in peres, kar jih je kdaj sodelovalo pri *Novem listu*, imel pa je tudi naravni dar one pristne in nepokvarjene vere v slovenskega človeka, ki ga je spodbujala, da je živel za resnico in ideal svobodne in neodvisne Slovenije.

V zapisu se moramo spomniti vsaj še Emila Valentinčiča (29.1.1947 — 14.1.1985), ki je pred 10 leti podlegel neozdravljivi bolezni in je bil redni dopisnik z goriškega področja. To je bil vsestransko angažiran človek, med drugim predsednik Zveze slovenske katoliške prosvete, in je tudi zato bil dragocen poročevalec še zlasti o goriškem kulturnem, a tudi političnem življenju.

Skladatelj in zborovodja Ubalda Vrabca (11.12.1905 — 27.1.1992) pa se bomo spominjali predvsem kot avtorja znamenite narečne rubrike *Mihec in Jakec*, v kateri je kot nekakšen sodobni Sokrat z veliko mero ironije spravljal bralce, še zlasti zamejske Slovence v potrebno zagato, da bi se ob

svojih napakah zamislili in se skušali poboljšati.

Spomini. Veliko jih je na ljudi in kraje, kjer je v teh štirih desetletjih nastajal *Novi list*. Uredništva v Ulici Ghega, Valdirivo, zdaj na D'Annunzijevem drevoredu, tiskarne *Graphis*, *Graphart*, v Ulici Rosetti, sedanja tiskarna, stavci in tiskarski mojstri, ki so prej v svincu in zdaj v sodobnem fotostavku ter offset tehniki omogočali in omogočajo, da list izhaja. Veliko spominov na razna srečanja ob nastajanju posameznih števil: v gostilni pri Joškotu (in pri tem ne moremo, da ne bi obžalovali, da v vsem Trstu ni več domače slovenske gostilne), na domu dr. Besednjaka prej in nato njegove vdove, gospe Zale, od katere smo se poslovili letos, na delo v stavnici mojstra Pegana v ul. Polonio ali v stavnici Duška Švaba v ul. Piemonte d'Istria...

Kdor bo kdaj preučeval pomen tega tednika, bo torej srečal imena teh ljudi, ki so pri njem sodelovali in gotovo je list s pisanjem teh ljudi odigral važno vlogo informiranja in osveščanja bralcev.

Misli ob štiridesetletnici

Odkar je Ivan Gutenberg sredi petnajstega stoletja izumil tisk, so premakljive, najprej lesene in nato kovinaste črke naredile pravo pravcato revolucijo. Okoli tistih let je tudi padlo bizantinsko cesarstvo in začrtalo islamsko premoč od Male Azije do Balkana. Še par desetletij kasneje je Krištof Kolumb odkril Ameriko — novi svet. Koliko zgodovinskih preobratov v samem dobrem pol stoletju še ob koncu srednjega veka! In vendar je v marsičem prav potrpežljivo in samotno delo nemškega obrtnika morda najbolj globoko spremenilo socialno, kulturno in sploh človeško podobo v novem veku...

Danes seveda govorimo o tisku brez vsakršne mitizacije, saj je pač preko tiska prišlo do znane »četrtne oblasti«, ki je po Lockovih in Montesquiejevih zadevnih delitvah postalo prav preko tiskane besede v časnikarstvu to, kar je v našem času. Tudi če s tiskano besedo tekmujejo radijski, televizijski in drugi mediji. Zato se tudi ob prazniku slovenskega časopisa lahko zamislimo v te osnove in v okvir, v katerem lahko danes časopis deluje.

Dnevnik, tednik, mesečnik, revija — vse to je zlasti nam Sloven-

cem zelo domače in blizu. Od samih začetkov slovenskega novinarstva, od Vodnikovih Lublanskih Noviz še v Napoleonovi Iliriji preko bogate in navdušene mlade publicistike, od Bleiweisovih Novic preko Slovenskega naroda do novejših in najnovejših dnevnikov. Pa še Dom in svet, Ljubljanski (in Dunajski) Zvon, da le omenimo dve vodilni slo-

ANDREJ BRATUŽ

venski kulturni reviji, ki sta več kot pol stoletja vodili slovensko kulturo posebej v matični domovini.

Primorski Slovenci smo tudi od zgodnjih začetkov, že iz dobe »pomladi narodov« leta 1848 začeli izdajati svoje prve časopise in revije. Bogata bera, ki je tako v Trstu kot v Gorici beležila veliko tiskane besede z vseh področij javnega življenja in človeške misli. Najprej še proti koncu stoletja, recimo goriška Soča, par desetletij kasneje npr. tržaška Edinost in v Gorici Goriška straža. Kasneje publikacije pa so že stvar naše polpreteklosti in sedanosti.

Naj te morda predolge zgodovinske beležke ne izzvenijo retorično ali kot nepotrebne. V ta ok-

vir se namreč uvršča tudi nastanek naše sedanje tiskane besede, zlasti v periodičnem časopisju. Iz tega izhaja, da je naš današnji slovenski zamejski tisk neposreden dedič prejšnjih listov ali revij, ki so se marsikdaj morali boriti z vse hujšimi težavami kot danes mi. To še posebej, ko je črni režim nasilno zaustavil širjenje slovenske besede in s tem tudi predvsem našega časopisja. Ta pa je po osvoboditvi in nastanku demokratične republike zopet vstal in kot bajeslovni ptič Feniks iz lastnega pepela vzplamtel v bogato bivanjsko in družbeno pričevanje.

Tako slovenski tisk v zamejstvu tudi danes izhaja iz nekdanjih plodnih virov. Posebej tisti, ki je vedno ohranil bistvene ideale svobode, demokracije, krščanskega humanizma, političnega pluralizma, pa še prijateljskega sodelovanja med večino in manjšino, dragoceno obmejno sodelovanje in tudi ideje evropskega združevanja in povezovanja. In sem sodi *Novi list*, ki lahko z zadoščenjem iz preteklosti preko sedanosti zre v prihodnost, ki naj bo za vse nas plodna, svetla in polna upov in pričakovanj za vso našo skupnost! In v tem duhu mu iskreno čestitamo!

Boris Pahor Črnovrhniški paberki

Novemu listu za obletnico

Letos sem si Črna vrha drugače zaželel kot prejšnja leta. Potem ko je neljubezniva Atropos sestri ustavila je njej srca in po obisku na pariški oddaji *France Culture*, vpliva name tišina v objemu temnih smrek kot balzam. Rad bi tudi letos na Javornik, a še prej pričakujem, da se zelenje in svetle počasi vsrka vame in spet napolni z energijo izpraznjene celice.

Travniki iz žoltih regratovih cvetov in iz belih semenskih globusov, ki veter neusmiljeno pohablja. A očeraj sem ob vrnitvi z višine tako nerodno poiskal bližnjico, da sem se znašel do kolen visoki in gosti travnati rasti. In kot sem se obsojal, da korakam sredi morja stebelc in spominčic, sem se obenem zavedel, da iščem neki bolj intimen stik z naravo, kot je premikanje v izbrušenem planinskem zraku.

Vem, obljubil sem uredniku *Novega lista* prispevek za obletnico, ko sva se videla po krstu malega Tadeja v Devinu. In v mislih sem večkrat o stvari načrtoval. A ne gre. Saj se ne moreš kar tako lotiti obdobja, ki je nedvomno zgodovinsko.

Imam s sabo Camusove *carnets*. Koliko let me že spremljajo ti zapiski?

Camus in Vercors, oba na pol pozabljeni, a bosta oba morala prej ali slej spregovoriti sedanjemu kulturnemu svetu.

Moral bi biti na slovesnosti ob odkritju spomenika Ubaldu Vrabcu. Hkrati si zatrujem, da je prvenstveno drugovanje s človekom, ko se lahko razda v tvoji bližini, vse drugo so obredi za žalujoče ostale. No, Ubaldove duhovitosti in ironije sem bil bogato deležen v bazoviški kamrici. Tu pa tam pa bo prijatelj zaživel tudi v katerem od zapiskov.

Da, o *Novem listu*. Sèm bi spadalo poglavje o dolgoletni rubriki, v kateri je Vrabec v svojem sočnem narčaju komentiral politične in druge dogodke. Dolgo in vneto sem ga nekoč v Strunjanu prepričeval, naj iskreno fleše, ki jih je zaradi nekega nesporazuma pretrgal, spet nadaljuje. In jih je.

Voda se zliva kot ob vesoljnem potopu.

Tako ne bo z Javornikom nič.

V zameno me je dvakrat obiskal Eugen Bavčar. Včeraj je bil z njim tukaj tudi Viktor Blažič (18.5.94). Tako sva skupaj podpisala poslanico, ki se sklicuje na *Majniško deklaracijo* izpred petih let. Škoda, da smo tako dolgo čakali. Porabil sem priložnost, da sem poudaril, kako nujno bi bilo, zdaj ko Evropo skrbi rojstvo nove italijanske vlade, seznaniti njeno javnost s tem, kar je fašizem počel pri

nas med obema vojskama in za časa drugega svetovnega spopada.

Za Živko tudi jaz prebral »Kačjo rožo«.

Razumem Lojzetovo zamisel, a ti isti nam naklonjeni na pol Jud spada bolj v sedanji čas (Fölkel, na primer) kot v fašistično dobo. Zato je Amos v bistvu ves Rebulov. Časovni anahronizem me toliko ne moti kot dejanska razglašenost. Na primer citat iz zadnjega pisma Pinka Tomažiča.

Užival pa sem ob klasičnih reminiscencah.

Camus: XX. stoletje je bolj grško in pogansko kot krščansko in rusko. Še zmeraj me skrbi *Novi list*.

Napisal bi, ko bi me doma ne čakali drugi osnutki, poglavje o času, ko je Franc Jeza vzdignil kulturno poročanje v listu na raven, ki je ni dosegel noben časnik pri nas v povojnem času. Če človek pomisli na njegove ocene knjig, na njegovo zavzetost za domačo književnost, ki pa se je loteval s široko razgledanostjo, lahko misli na tisto dobo samo s kulturnim domotožjem. In z občutkom krivde. Ker smo jemali tisto bogato razdajanje, kot da gre za nekaj samoumevnega in naravnega. No, ob puščobnosti, ki je sledila, se šele zdaj zavedamo, da bi bila brez Jezovega peresa naša kulturna javnost izrazito opustošena.

Pomisli bi potrebno na dostojno oddolžitev.

Živka je odkrila grm kovačnika in mi ga med sprehodom povezala z romanom Charlotte Brontë, kjer junakinja svojemu hučo opečenemu izbrancu napoveduje, da bodo njegovi bodoči sinovi ob njem kot cvetovi dišečega kovačnika, ki se opletajo okoli mogočnega hrasta.

Ko sem bil na tem, da sestavim sestrično telefonsko številko, sem se zadnji hip zavedel, da ni s krajem, kjer je, nikakršnih možnih zvez.

Seveda, Michel Bydlowsky, povabljeni urednik *France Culture*, je videl vse tržaške znamenitosti, z Miramarom in Rilkejevo stezo vred. A tudi ožgane stene Narodnega doma, sedanje gledališče, knjižnico in Plečnikovo Ljubljano. To je bila uvertura za dva polurna pogovora o naši tukajšnji kulturi na elitnem pariškem oddajniku. Po telefonu: »Gospod Bavčar, lahko si čestitava, ko pa nam nihče drug ne bo!«

Klic iz uredništva *Novega lista*. Ženski glas, ki me spominja na drago Savino Remčevo. Prav, seveda bom dal, kot sem objubil. Pretipkal bom te bežne zapiske. To je vse, kar imam.

Pa iskrena voščila za prihodnost.

Trst, 24.5.1994

Drago Štoka Moja srečanja z Novim listom

Moje prvo srečanje z *Novim listom* je pravzaprav tesno povezano z imenom dr. Engelberta Besednjaka, njegovega ustanovitelja. Besednjak je namreč nekega večera nepričakovano prišel obiskat mojega očeta na Kontovel in ga vprašal, če bi lahko kandidiral na bližnjih volitvah na slovenski listi za lipovo vejico kot njegov somišljenik. Oče mu je takoj pojasnil, da mu je kandidatura že prej ponudil dr. Josip Agneletto in da torej kandidira kot somišljenik SDZ. Stvar je bila s tem hitro razčiščena v zadovoljstvo obeh, saj je Besednjak rekel, da je poglobitna stvar kandidatura na slovenski listi kot taki, ne glede na pripadnost kateri od skupin. Ne spomnim se, za katere volitve je šlo. Spomnim pa se, da se je dr. Besednjak dolgo in rad ustavil pri nas, govoril o marsičem, v glavnem seveda o aktualnih političnih problemih in to z njemu lastno uglajenostjo in z veliko fineso v izražanju in nizanju raznih misli. Ob kozarcu dobrega kontovelca in prav tako dobrem prigrizku se je pogovor zavlekel pozno v noč. Vsega, kar je bilo povedanega, se seveda ne spominjam. Spominjam pa se zelo živo, kako sem kar hlatal po besedah in stavkih tega uglajenega diplomata in finega politika.

Toda povrniti se moram k *Novemu listu* in njegovemu jubileju. S tem listom sem imel vedno dobre in pozitivne izkušnje. Kot deželni poslanec in tudi kasneje do današnjih dni lahko rečem, mi je *Novi list* rad objavil, kar sem poslal uredništvu, in dajal mojim govorom in delu v deželni zbornici vselej ustrezen poudarek, večkrat tudi na proih straneh. Takoj na začetku mojega deželnega poslanstva sicer tega ni bilo, ker se je *Novi list* odločil, da bo na drugih deželnih volitvah maja 1968 podprl kandidaturu Ubalda Vrabca, kandidata na listi za Slovensko levico, skupino, ki jo je idejno vodil Boris Pahor in v kateri so bili med drugimi Vekoslav Španger, Ema Kerševan, Bojan Brezigar, Žetko, Kravos in drugi.

Kljub temu pa je bilo, ponavljam, sodelovanje med *Novim listom* in menoj, deželnim poslancem Slovenske skupnosti, vedno zelo lojalno, objektivno, zvesto in bogato.

Danes ima *Novi list* štirideset let življenja za seboj. Medtem ko mu če-

stitam in iskreno želim še mnogo nadaljnjih desetletij, moram poudariti posebej dvoje:

1) *Novi list* je bil in je seveda še eden najbolj odprtih tednikov doma in v Sloveniji. V tem svojstvu je zbral okrog sebe veliko dobrih peres. Kako ne bi pri tem omenil vsaj štirih, ki so nam vsem pri srcu: Alojza Rebulo, Borisa Pahorja, Ubalda Vrabca in Franca Jezo?

Po kvaliteti se je *Novi list* boril povsem enakovredno z vsemi tedniki v Sloveniji. Če bi obstajale Prešernove nagrade tudi za liste in časopise, bi bil *Novi list* gotovo najresnejši kandidat za to najvišjo slovensko nagrado in priznanje.

2) *Novi list* se je vedno rad izogibal sterilnih in odvečnih debat med zamejskimi Slovenci, posebno tistih, ki bi nas bolj razdvajale kot združevale v bitki za narodnostni obstoj na naših tleh. Vedno je postavljala narodni interes nad večkrat odvečno in sterilno ideologiziranje. Šlo mu je prvenstveno za slovenstvo in naš narodni obstoj pred stalnim italijanskim asimilacijskim pritiskom, ki se je in se še pojavlja v raznih oblikah: naj omenim samo še sveži sklep in sprejetje v deželni zbornici in parlamentu takih volilnih zakonov, ki so nam pravzaprav politično zadale enega najhujših udarcev, ki se da primerjati le zakonom iz fašističnega obdobja: prepričali so nam kot Slovenski skupnosti izvolitev svojega zastopnika v deželnem svetu, pa v pokrajinskih in občinskih svetih, jutri tudi v Kraški gorski skupnosti in drugod.

Novi list se je tej nezaslišani kriticici uprl, tako kot so to storila tudi druga slovenska komunikacijska sredstva (ena bolj, druge manj), a žal brez uspeha.

Novemu listu želim za štiridesetletni jubilej še veliko uspeha, mnogo dobrih piscev in sodelavcev in brezkompromisnega boja, ko pa gre za narodnostna vprašanja Slovencev v Italiji. Tudi pri zagovarjanju enotnega političnega nastopanja Slovencev v Italiji v obliki Narodnega sveta bo gotovo — o tem sem prepričan — bil tudi v bodoče na tako jasnih in odločnih stališčih, kot je bil vseh teh štirideset let.

Za zaključek pa še tole: skupaj z *Novim listom* praznuje Drago Legiša štirideset let neprekinjenega uredništva. Kaj to pomeni, kaj pomeni štirideset let biti glavni in odgovorni urednik, vedo samo tisti, ki so kdaj bili glavni uredniki pri kakem časopisu. To je delo, ki se ga preprosto ne more opisati z nekaj stavki. Zato glavnemu uredniku dr. Dragu Legiši res iz srca kličem: Ad multos annos, na mnoga leta, dragi glavni urednik *Novega lista*.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Helmut Peschina

BOŠ ŽE VIDELA

Igra Mira Sardoč,
režija Jože Babič

V petek, 27. maja, ob 20.30
v Kulturnem društvu »Danica«
na VRHU

Ivo Jevnikar

Še o Jezovem simpoziju

Ob 40-letnici Novega lista bi se rad ustavil ob liku političnega in kulturnega delavca, pisatelja in časnikarja Franca Jeze. Tednik si je del bralcev nedvomno pridobil ravno zaradi njegovih podlistkov, ocen, razmišljanj in kulturnih rubrik.

Dne 22. aprila je bil v Trstu simpozij ob 10-letnici njegove smrti. Gradivo bodo prireditelji sicer natisnili v zborniku, vendar je prav, da dobi pomembna pobuda še kak odmev, ki naj spodbudi k nadaljnjim prispevkom, saj se v enem popoldnevu gotovo ni moglo izčrpati obravnavanje tako bogate osebnosti.

POZORNOST DO MLADIH

Znano je, kako je Jeza sistematično predstavljal po radiu in v Novem listu nove knjige, razprave, revije iz zamejstva, matice in zdomstva. Veliko pozornost je izkazoval mladim. Enako temeljito se je lotil razkošne revije in ciklostiliranega lista. Dobro se spominjam, kako je redno obravnaval vsako številko tržaškega skavtskega ciklostiliranega mesečnika Jambor. Ocenjeval je vsebino in obliko, jezik, risbe, in to z očitno naklonjenostjo in z jasnimi spodbudnimi besedami za mlade, ki so se poskušali v pisanju. Želel si je več kritičnosti, mladostnega navdušenja. Rad je tudi predaval mladim: v Slovenskem kulturnem klubu, v političnem krožku, ki je delal nekaj let v njegovem okviru, na seminarju Mladinske sekcije Slovenske skupnosti.

Spomniti je treba na njegovo diskusijsko žilico. Oglašal se je na študijskih dnevih Draga, dal pobudo za niz »čistih« diskusijskih večerov, brez predavanj, samo z določeno temo, v prostorih Slovenske prosvete v ul. Donizetti. Tudi na radiu je rad razpravljaval. Ko je oddal svoj prispevek za Dnevni pregled tiska ali pa za Kulturno kroniko, je kar poiskal koga in »izzval« k debati. Vedno ni šlo, ker je imel izbrani sogovornik takrat svoje delo ali pa ga ni bila volja do razprave, saj se je Jeza zanimal za vse, v večini primerov pa je imel o zadevah čisto osebno mnenje. Ni se zadovoljil s pavšalnim odgovorom, temveč je vrtal dalje. V svojih stališčih je bil kritičen na vse strani, duhovit, a po naravi »kontestator«.

ETNOGENEZA

Včasih ga je pri komentarjih in ocenah malo zaneslo, ko je kako stvar presojal s stališča, ki je bilo njemu jasno in sveto, za koga drugega pa ne. To velja predvsem za odnos do neodvisne Slovenije in za gledanje na slovensko etnogenezo.

Jezova etnogeneza, torej skandinavski izvor Slovencev in razprave o rani slovenski zgodovini, je v preteklih letih vzbujala polemike. Simpozij 22. aprila se je vprašanju verjetno

ravno zato izognil. Tega vidika Jezovega dela pa ni mogoče obiti, saj je na to temo kljub finančnim stiskam izdal dve samostojni knjigi, v zrelih letih pa se je spravil celo do tega, da je v daljnem Gradcu dovršil študij, ki so mu ga vojna leta preprečila.

Tako pri zgodovinskem kot pri leposlovnem delu se postavlja vprašanje, ali ju pri Jezi ni delno pogojevala delno pa zasenčila strastna privrženost narodnopolitičnemu idealu.

MRTVI OTROCI

Na Jezovem simpoziju je več referentov opozorilo na njegovo opredelitev za krščanske socialiste, za demokratično pojmovano OF, za akcijo med vojno.

Tu bi navedel drobec, ki mi ga je omenil pred leti nekdanji trgovec,

Franc Jeza z ženo Tinko leta 1954

umetniški fotograf Vlastja Simončič. Ko so ga med vojno aretirali Italijani, je v ljubljanski »Štirici« spoznal Jezo. Ob poskusu bega so ga tako pretepli, da je bil ves krvav in je na strani celice, kamor se je naslonil, ostal njegov krvavi odtis...

V Jezovih spominih na nacistična taborišča manjka epilog, ki ga je včasih pripovedoval, mogoče pa ga je kam tudi zapisal. Bivši interniranci so prvo noč v Ljubljani prespali v Marijanišču, šele naslednjega dne se je Jeza lahko svobodno sprehodil po Ljubljani. Iz tiste noči pa se je žalostno spominjal, kako so med povratniki iskali nekatere znane obraze. Zanje se je začel novo zaporništvu, za nekatere »božični proces«, celo smrt...

O drugem takem povojnem soočenju s trdoto nove stvarnosti pa je pisal in predaval: o umiranju otrok v povojnem taborišču Strnišče na Štajerskem. Protestiral je pri dobrem znancu, ki ga je takoj odvrnil z zelo govornimi grožnjami...

Jeza je odločno obsojal revolucionarsko nasilje, vendar je med »postavke« za resnično in celovito spravo večkrat prištel tudi nujno obžalovanje za

pošiljanje ljudi v nemška ne le koncentracijska, temveč tudi uničevalna taborišča.

BEG V TRST

»Franc Jeza, sourednik »Stvarnosti«, ki je pred nedavnim odšel iz Trsta ter bil namenjen v USA, je bil pri vselitveni komisiji zavržen.«

Tako se glasi novička, ki jo je 29. novembra 1951 objavil tednik Svobodna Slovenija v Argentini.

V Italijo je pribežal 1. novembra 1948 in bil pol leta v taboriščih pri Frosinoneju in v Rimu, nato je prišel v Trst. Kako se je odločil za emigracijo, je res želel v Severno Ameriko? Kakšne načrte je imel? Za tržaško slovenstvo je bila sreča, da se je ustavil tu. Zanj pa velja, da si tukaj ni mogel urediti socialnih razmer.

ODNOS DO KOCBEKA

Tudi za Jezo je bil »fenomen Kocbek« eno izmed ključnih vprašanj. Prof. Vlado Habjan je na simpoziju zelo koristno opozoril na tiste strani

dnevnikov, ki pač odražajo trenutna razpoloženja in spoznanja.

6. julija 1946: »Gradišniku je povedal Jeza, da ga je obiskal nekdo iz OZNE in vpraševal, ali se kaj shajajo v moji družbi in ali kaj ve o shajanju med menoj in Snojem.«

25. oktobra 1946: »Jeza je imel znova obisk od OZNE, ki mu je obljubila kariero, če postane obveščevalec o delu okrog mene. Moral je podpisati reverz, da o razgovoru ne bo nikomur nič povedal.«

TAJNI DOKUMENT

V zdomstvu se je ohranilo poročilo, ki ga je napisal Jeza po prihodu v Trst. V njem opisuje »močno demokratično odporiško organizacijo v Sloveniji«, ki da zajema predvsem nekdanje krščanske socialiste, ki so se bili opredelili za Osvobodilno fronto za borbo proti fašističnemu totalitarizmu, želijo pa jo nadaljevati proti komunističnemu totalitarizmu. Zelo jasno je poudarjen odpor do jugoslovanske države. Neodvisna Slovenija še ni formulirana kot politični program, pač pa se nakazuje možnost vključitve v podonavsko konfederacijo. Govor je nato o notranjepolitični ureditvi in o nalogah emigracije. »Za ime novega osvobodilnega gibanja predlagamo: Slovenska demokratična zveza,« piše nadalje Jeza.

Ob koncu dokumenta, za katerega ne vem, koliko je krožil med vodilnimi ljudmi v zamejstvu in zdomstvu, je še »Kratka opomba o zgodovini naše skupine«. Ker gre za zanimive podatke, ki bi jih lahko kdo preveril in še osvetlil, jih za konec teh nametanih misli o plemenitem narodnem borcu Francu Jezi kar prepisujem.

»Naša skupina ni nikoli priznala sporazuma s komunisti na Pugledu (1942), s katerim so se Kocbek (sedaj član Prezidija), Fajfar in Breclj (oba sedaj ministral) obvezali, da naša skupina po vojni ne bo obnovila samostojne politične organizacije in ne bo samostojno politično nastopala. Tedaj je tov. J. Dolenc v tem smislu tudi pisal iz Ljubljane Kocbeku na partizanski teritorij. Tudi po vojni ni nikak Ple-num skupine odobril tega sporazuma. Od leta 1945 do letos smo na petih do šestih sestankih zahtevali od Kocbeka, da odloži funkcije in da preidemo v opozicijo oz. da začnemo samostojno nastopati na volitvah. Leta 1945 in 1946 bi bilo to morda še mogoče, čeprav ne bi dosti spremenilo objektivnega poteka dogodkov. Zdaj to ni več mogoče. Zdaj preostane le še ilegalno delo. Zato se je še pred enim letom ustanovil razširjen ilegalni odbor (že 13. okt. 1946 pa prvi ilegalni odbor), ki je začel z organizacijskim delom skupine. Izdelal je program in povezal ljudi v obliki osebne- ga stika. Ustvarjeno je tudi glavno ogradje organizacije v provinci. Zelo pa nam manjka materialnih in tehničnih sredstev (denarja, papirja, ki ga sploh ni mogoče dobiti, razmnoževalnih strojev). Predvsem pa smo pogrešali zveze s tujino in našo emigracijo. Zato sem prišel v Italijo, da vzpostavim to zvezo. Letos zgodaj poleti sem imel zadnji sestanek s Kocbekom, da bi ga pregovoril, naj gre v tujino, da mu organiziramo pobeg, a je odklonil. Od tedaj smo prekinili zveze z njim, že prej pa smo prekinili z Brecljem in Fajfarjem.«

v III. delu Spominov na Slovence, na katerih Jože Javoršek poroča o tem, kako je Jeza leta 1941 opozarjal Kocbeka na tveganost sodelovanja s komunisti in na nujnost, da osnujejo krščanski socialisti pravo stranko in trdno organizacijo.

Tudi po vojni je Jeza računal na Kocbeka. Če ga je v sedemdesetih letih pod psevdonomim ognjevito branil v Novem listu v dolgi polemiki s Katoliškim glasom (ob Kocbekovi aferi leta 1975 pa tega v listu ni bilo), ga je prva povojna leta v kakem spisu razočarano kritiziral.

Zanimivo je, kako se pojavlja v Kocbekovih dnevnikih.

27. maja 1946: »Simptomatično za paniko določenih ljudi: France Jeza, ki je bil pred vojno moj stalni gost z drugimi akademiki okrog Dejanja in Zarje, je bil nočoj prav tako na predavanju in sedel v isti vrsti kakor jaz, pa ni čutil niti potrebe niti svobode, da bi me pozdravil ali dal od sebe kakršen koli znak starega znanstva, brez ozira na to, da sem podpredsednik SNOS-a, on pa žurnalist v OF-časopisu.«

Stvar se potem v dnevniku pojasni, čeprav ostaja šolski primer za previdnost, ki je potrebna pri branju

Jurij Paljk

Štirideset let urednikovanja

27. maja poteka 40 let, odkar izhaja Novi list in od takrat je tudi njegov urednik dr. Drago Legiša. O pomenu Novega lista bodo gotovo veliko pisali drugi, vsaj upam, da bo tako. Novi list je starejši od mene in urednikovanje dr. Draga Legiša pri Novem listu je tudi že daljše kot moja dosedanja življenjska pot. To je zelo dolga doba in vendar se mi na pragu štiridesetih let zdi, da sem še vedno premal mlad in še vedno premalo zrel za vstop v tisto pravo življenje, o katerem se je v Novem listu od vedno pisalo.

Rekel sem že, da ne bom veliko pisal o Novem listu, ker pri njem sodelujem še premalo let, da bi lahko to počel, in to tudi zato, ker ne poznam njegovega nastanka, njegovih težkih začetkov, kot tudi ne njegove zgodovine, ker nikdar nisem našel toliko časa, da bi šel brskati po prvih letnikih Novega lista. Večino stvari, kar vem o njem, sem zvedel neposredno od dr. Draga Legiša, katerega sem spoznal čisto slučajno na radiu Trst A, kjer je bil tedaj šef slovenskih časnikarjev. Po pogovoru ob šanku bližnjega bara, kjer se veliko bolje govori slovensko, kot marsikje drugje, ker se je vedno okrog dr. Legiša zbiralo veliko kulturnikov in politikov, me je povabil k sodelovanju.

Tako se je začelo in kmalu sem mu začel nositi veliko »materiala«, kot se v časnikarskem žargonu reče člankom in raznim sestavkom. Spoznal sem njegovo pisarno, ki je bila takrat še v ulici Valdirivo v Trstu in prva stvar, ki me je najbolj presenetila, je bila urejenost in čistost, špartanska urejenost njegove pisarniške mize. Pozneje sem tudi spoznal, zakaj je tako.

V pogovoru mi je večkrat dejal, kako mora biti delovna miza vedno urejena, ker se le tako lahko dobro in z jasno mislijo piše. Tu je še jezik, ki ga dr. Legiša vedno zahteva »takšnega, kakršnega je razumela tudi moja pokojna mati, ki je bila preprosta žena, in obenem takšnega, da ga lahko bere tudi vsak intelektualec, predvsem pa mora biti slovenščina sveža, plemenita in brez neumestnih tujk!«

Tu so še članki, ki morajo biti kratki. Ker sem bil od vedno predolg, mi je svetoval, kako je treba predolge članke krajšati, neusmiljeno je vedno od vsakogar zahteval čisto in lepo slovenščino, to počne še vedno z vsakim sodelavcem.

Tu so delovne navade, ki jih je od vedno dr. Legiša od vsakega sodelavca zahteval, predvsem takšne: »Kaj te skrbi, kaj bodo rekli drugi! Ti delaj dobro in vestno, vstajaj zgodaj in piši, ne izgubljalj časa! Nauči se strniti misli in potegniti vedno na dan resnico in za bralca predvsem bistvo nekega dogodka in neke knjige, drugo ni pomembno, mi časnikarji ne pišemo romanov, to naj počnejo pisatelji.«

Še in še bi lahko našteval, a vem, da bi bil tudi tokrat predolg. Lahko pa

še zapišem, da je vse ljudi, ki so kdajkoli sodelovali z dr. Legišo, »moj šef«, kakor ga še vedno včasih zelo rad imenujem pred prijatelji in ženo, naučil dela in predvsem časnikarskega pisanja in poklica.

Nekateri mu še danes zamerijo, ker je včasih preoster, včasih reče kako trdo besedo, ampak mirno lahko zapišem, da sem bil nekaj dni po dogodku, ko so take besede prišle na dan, vedno vesel njegovega nauka in tudi domala vseh njegovih trdih nasvetov.

»Mi moramo vedno biti predvsem Slovenci, ker smo le tako lahko za naše sosede Italijane zanimivi, povsod Slovenci in ne samo doma, za zaprtimi vrati!«, še danes mi zvenijo te njegove besede v ušesih. Slovenstvo in boj za slovensko reč je tudi eden temeljev, na katerih je dr. Drago Legiša od vedno zidal svoj Novi list in v tem duhu vzgajal vse svoje sodelavce in le teh zares ni bilo malo.

Dosti nas je postalo pri Novem listu »časnikarsko narejenih«, najprej smo postali publicisti, nekateri pozneje še časnikarji, drugi so danes že odgovorni uredniki, nekateri šefi tu in tam, še bi lahko našteval. To pomeni, da je njegova šola dobra, da je Novi list do sedaj vodil dober slovenski človek, čigar vodilo je tudi to: »Vedno moraš iti med ljudi in z njimi govoriti, ne smeš se kregati; če hočeš imeti dober časnik, moraš okrog sebe združevati ljudi, ne jih pa odganjati stran!«

In potem so tu še dolge debate z njim in z njegovimi ožjimi sodelavci in prijatelji, redni telefonski pogovori, večerje z veliko večino sodelavcev in prijateljska srečanja.

Da, prijateljstvo, ki me je nanj zelo navezalo in vse ostalo, kar je v zvezi z Novim listom, ki ga bolj ali manj poosebljam z njim in sedaj tudi s prijateljico in urednico pri Novem listu, Heleno Jovanovič, ki je tudi po službi dr. Legiša v Rimu lahko opravljala izpit za časnikarja v slovenščini...

Še bi lahko našteval, a najbrž nima smisla, ker že itak težko verjamem, da bo ta članek »šel noter«, če ga bo dr. Legiša uspelo videti, seveda, ker sem s Heleno zmenjen, da ga bo ona kar dala v stavnico in ga bo tako dr. Legiša videl že natisnjene, takrat, ko nimaš več kaj popravljati.

Dr. Drago-Legiša namreč ne mara pohval in vse svoje sodelavce uči, da morajo biti skromni in tudi tega, naj se varujejo pohval. Vendar si vseeno upam zapisati te besede, ker vem, da si jih naš glavni in odgovorni urednik Novega lista zasluži. Štirideset let dela je za njim in zelo neumestno in nestvarno bi bilo sedaj, če bi zapisal, da mu voščimo še štirideset let urednikovanja pri Novem listu. Še mnogo let pa, to pa ja.«

Iz vsega srca.

Adrijan Pahor

Nezamenljivi Novi list

27. maja 1994 je poteklo natanko štirideset let, odkar je izšla prva številka Novega lista, lista, ki je v vsem tem povojnem času postal del naše vsakdanje stvarnosti, nezamenljivi člen v bogati seriji zamejskega tiska, živ pričevalec naše politične, gospodarske, kulturne in ne nazadnje tudi športne dejavnosti tu, kjer smo že stoletja zaraščeni v nekakšno simbiozo z zemljo, na katero smo navezani, in ki je nesporen *conditio sine qua non* našega obstoja. Ne želim biti retoričen, čeprav bi ta obletnica lahko tak stil tudi narekovala, vendar smo preživeli štirideset vse prej kot rožnatih let, v katerih je bilo poudarjanje določenih vrednot za našo narodno skupnost odločilnega pomena in Novi list se je te odgovornosti očitno zavedal, saj je v dolgoletnem izhajanju dajal prednost prav tistim plemenitim idealom, ki ga vodijo še danes.

Nikakor se ne morem spomniti, kdaj sem prvič vzel v roke Novi list, saj je bil pri nas doma vedno na mizi, domači pa so o njem pravili, da je to tednik odprt vsem, pluralističen, ki ne postavlja apriornih vetov nikomur, daleč od markantnih ideoloških polarizacij... Prišel je čas, ko sta se najini poti srečali in to čisto naključno, neprisiljeno, konsekvantno. Šlo je za diplomsko nalogo, za katero sem si izbral, kljub literarni usmerjenosti svojega študija, zgodovinsko temo, in sicer čas po drugi svetovni vojni v nekdanji coni A Svobodnega tržaškega ozemlja. Poleg uradnih zgodovinskih tekstov, arhivskega gradiva in drugih podatkov sem moral pregledati tudi časopise, revije in tednike iz tistega časa, kar je bilo po mojem ključnega pomena, saj se prav s pomočjo tiska lahko časovno preseliš za trideset, štirideset let nazaj in tako bolje dojameš utrip tistega časa, ki je predmet tvoje

raziskave. Na spisku je bil seveda tudi Novi list, takratno glasilo samostojne nekomunistične leve stranke, ki je bila prav tako predmet moje raziskave. Tako sem predmet moje raziskave. Tako sem zvedel marsikaj o dr. Engelbertu Besednjaku, ki je bil eden izmed pobudnikov tega lista, kot tudi o dr. Dragu Legiši, ki je bil od samega začetka njegov odgovorni urednik, oba pa sta bila takrat — v povojnem času — aktivno politično angažirana, vodilna v Slovenski krščansko socialni zvezi, eni izmed strank, iz katere je potem nastala današnja Slovenska skupnost. Brskanje po tedniku je bilo izredno zanimivo in informativno in to iz vseh vidikov, zgodovinskega, saj je bil to čas napete blokavske konfrontacije, gospodarskega — Slovenci smo skušali postaviti na noge našo od fašizma zdesetkano ekonomijo, pa tudi jezikovnega, kar se morda zdi presenetljivo, pa vendar je bil to poseben čas, ko je pisana beseda vrela na dan svobodneje, neposredno, brez eufemizmov in neumestnega ovinkarjenja. Skratka, bila je to obogatitev, kamenček v mozaiku naše polpretekle dobe, brez katerega bi bil bržkone vsak Slovenec — zamejec — nekoliko osiromašen.

Novi list — danes. Marsikateri mu očitajo nepreglednost, premajhno informativnost. To so tjavdan vržene poceni kritike nekoga, ki očitno ne ve, kaj vse sloni na ramenih uredniškega odbora za izdajo vsake posamezne številke. Ko bi ta nekdo raje pogledal, kaj je v njem dobrega, potem bi gotovo ugotovil, da je naš tednik kljub maloštevilnim stranem bogat, pester glede posameznih prispevkov, priljubljen našim zvestim bralcem, skratka, če se izrazim z besedami našega največjega mojstra besede »živa veja na drevesu« naše skupnosti, »če bi jo odžgali, bi bilo ranjeno drevo samo«.

Majda Artač Sturman Franc Jeza: Nevidna meja

Jezovo zbirko *Nevidna meja*, ki zajema devet krajših pripovedi, novel, črtic, sem prvič prebrala takoj ob njenem izidu, ko je izšla kot knjižni dar koledarja Goriške Mohorjeve družbe za leto 1980. Tedaj sem uživala ob fabuli zlasti naslovne povesti iz daljne prihodnosti, kot jo je podnaslovil avtor sam. Očarala me je izvirna fantastična zgodba o pisani skupini ljudi, ki jih je večerni avtobus iz mesta namesto domov na kraško planoto zapeljal v neznanost. Tisto nevidno mejo, ki je preklala na dvoje življenje Edvarda, profesorja Mauserja, Vande, drugih deklet, fantov in žensk, sem si postavila tja pod Obelisk, na gmajno, med bore in rastlinje, kjer bi se prav lahko raztezal nov svet, v katerega je nevidna roka vrgla peščico naključno (i)zbranih ljudi.

Drugič sem ob branju razmišljala o temah, ki so bile Jezi posebno ljube: o človečanstvu, o problemih sodobne znanosti in etike, o svobodi in diktaturi, o ljubezni.

Tretjič sem skušala iz Jezove krajše pripovedne proze izluščiti podobo pisatelja, ki sem ga osebno poznala, tudi z analizo slogovnih sestavin.

Nevidna meja ni samo naslov prve, najdaljše in estetsko najbolj dodelane pripovedi, temveč ločnica, meja, ki se kot konstanta pojavlja tako rekoč v vseh zgodbah. Lahko pomeni prelom med dobrim in zlim, med življenjem in smrtjo, med srečo in trpljenjem, ki ga okuša Adam in Eva v Adamovi skrivnosti, potem ko je njun ljubki, dobri Abel omahnil pod bratomorno Kajnov roko. Adam se je sicer kot izbravec, po božji volji, rešil z vesoljsko ladjo s planeta, ki se je razletel v praznino. V novem okolju pa je tako kot tudi njegov sin Kajn — postavljen pred nova dejstva in izbire. Razpet je med dva sveta: svet čistosti in greha. Kot človeku mu je dana svobodna volja, da se kot svobodno bitje odloča po razumu in vesti.

V črticah *Dim nad gozdovi*, *Dekle na vrtu* in *Danijela* (Iz maturantovega dnevnika) je meja med človeškim svetom in onostranstvom prav tako nevidna. Le nekaterim je dana možnost, da jo prehajajo. V zadnji pripovedi *Danijela* ugotavlja, da: "... tam onkraj ni časa, vse je hkrati preteklost, sedanjost in prihodnost. Ženska je tisto izbrano bitje, ki se iz brezčasa vrača v svet hitenja, časnosti in minljivosti, pa spet v nadčasovnost. Prav gotovo ji je ta nadnaravna sposobnost podeljena, ker je — v primerjavi z moškimi — preko materinstva ali ljubezni neločljivo povezana z izvorom življenja. Torej edina lahko doume bistvo smrti in jo nekje — kot že pri *Properciji* in *Gradniku* — tudi v Jezovih črticah presega in obvladuje, zato lahko prehaja nevidno mejo med tuzemskim in onostranskim življenjem.

Danijela je v želji po svobodnih, sončnih tratah, v burnem hrepenenju s skokom skozi okno prestopila tisto nevidno mejo, vendar je tudi v onem drugem svetu hrepenela po ljubezni. Zato se je vrnila v naš svet, da bi nekaj svojega ljubezenskega hrepenenja podarila sanjajočemu Petru.

Podobno se dogaja tudi v dveh fantastičnih zgodbah iz vojnih dni, ki sta po-

stavljene v realistični pripovedni okvir. *Eno* pripoveduje mlad Nемеc Erich, ki mu je neznano dekle na vrtu s pridihom skrivnosti rešilo življenje leta 1944.

V noveli *Dim nad gozdovi* se junak, ki se po koroških hribih leta 1945 bojuje proti Nemcem, o veliki noči nepričakovano vrne domov, na požgano in uničeno kmetijo, kjer najde le preživeli hčerkici. Trupla vseh ostalih: hlapca, dekleta, matere in žene pa, kot lahko z grozo ugotavlja, ležijo na pogorišču že skoraj kak teden. Junaku se ob vrnitvi dozdeva, da vidi podobo mrtve žene Marije, pa tudi hčerkici čebljata, da ju je vseskozi hranila in varovala mama. Pravi čudež!

Ženska ima v Jezovi prozi pomembno vlogo kot sopotnica, kot svetovalka. Njena podoba je življenjska, daleč od klišejskega pojmovanja ženske. Lahko odvrta od zla in vodi k resnici, kajti zaveda se, da: "... veliko laž je treba premagati z resnico", ne pa z nasiljem.

V črtici *Konec Pošasti* je pisatelj, zaskrbljen zaradi človekove nesvobode v avtoritarnih režimih, v zgoščnem časnikarskem slogu, ki se prilaga vsebini, prikazal avtoritarno oblast Večno Mladega Voditelja. Diktatura je zatrla vsakršno svobodo — tudi versko, osebno in družinsko — v imenu neke idealne brezrazredne družbe, kjer so ljudje — številke s svojo šifro, brez lastnega imena. Ne trpe sicer materialnega pomanjkanja, toda ne poznajo pomena svobode, na katero so že zdavnaj pozabili. Junak zgodbe HZNXX 44325 mrzi oblast, utelešeno v Večno Mla-

dem Voditelju, in bi za dosego nekdanje prostosti in svobode to nečloveško pošast najraje ubil. Toda rešitev, ki jo nakazuje Jeza, je drugačna. Ljubljena ženska — nekda ji je bilo ime Roža — junaka odvrne od nasilnega načrta. Pošast pa omahne in obleži kot kup z zlatom obšitih cunj, ko mu junak vrže v obraz resnico.

Jeza išče resnico, svobodo, človeka vrednot, zastavlja si vprašanja o človekovem odnosu do sodobne znanosti in morale. Pisateljevo človečansko zavzetost odražata že naslova pripovedi iščem človeka! in *Sem umoril človeka?*, postavljene v hipotetično bližnjo prihodnost, v svet elektronskih možganov in računalnikov. V njiju pisatelj s srhljivo preprostostjo in pogostimi retoričnimi vprašanji razpreda pripovedno nit, na katero navezuje etično problematiko genetskih manipulacij oziroma razmišlja o popolnem izginotju razčlovečenega človeškega rodu. Jeza načelno aktualna vprašanja v slogu znanstvene fantastike, vendar ne grebe v človekovo psihologijo, ampak v lapidarnih (dnevniških) zapisih postavlja v ospredje degeneriranost človeka v stehinizirani družbi.

Pisatelj išče predvsem človeka in njegovo pravo podobo. Človek — možki ali ženska — je vedno in povsod bitje, rojeno za svobodo (tako tudi v črtici *Prekrat*), za življenje oziroma za darovanje in prenašanje življenja, bitje s pogledom, uprtim v prihodnost. Če se vrnem k začetni pripovedi: v njej se ljudje, zlasti ženske, sprva izgubljene v nepredvidljivi situaciji, vrže v nek nov, nepoznan svet, ne morejo sprijazniti s trpkostjo resničnostjo, mislijo na

svoje prejšnje življenje, dom in otroke. Ko pa ni druge rešitve, se podobno kot že praljudje v divjini prilagajajo okolju in se naučijo od narave sprejemati vse, kar jim nudi. Začenjajo se sklepati nove vezi, nova prijateljstva in ljubezni, sklepajo se poroke, rodi se prvi otrok.

Kajti življenje v takšnem ali drugačnem svetu, tostran ali onstran (nevidne) meje je možno le v luči vere v prihodnost, ki jo zagotavlja človečanstvo in ljubezen ter vse, kar se iz nje spočenja. Tako je Jeza, preizkušen od vojne in taboriščne izkušnje, v nelahkem času in nenaklonjenih razmerah v svojih pripovedih ohranjal vero v človeka, v resnico in svobodo.

Njegovo zbirko *Nevidna meja* bo treba ovrednotiti zlasti zaradi tematske raznolikosti in izvirnosti. Slogovno opazna pa je barvnih okrasnih pridevkov, s katerimi Jeza zarisuje naravni okvir. Narava je vsa živa in pisana, s svojimi naravnimi prebivalci, rastlinami in živalmi, zlasti pticami.

Pisatelj rad vzporeja človeka z živaljo: "Eva je kot ranjena žival... Abel mil in ljubeč kot ptiček... nedolžni, srečni in mirni kakor živali, ki ne poznajo zla... bil je na preži kot žival v gozdu..."

Pošast... izpolnjuje svojo mrežo, v katero je zapredla vse človeštvo kot ogaben, velikanski pajek."

Živalim in rastlinam pa pripisuje človeške značilnosti. "... krokar je začuden opazoval neznano bitje... drevesa z zapletenimi vejami, ki so spominjale na krčevito zvijajoče se roke obupanega človeka..."

Aljoša Terčon

Smo zamejci podobni Judom?

Pred nekaj leti me je prijateljica, univerzitetna kolegica italijanske narodnosti, povsem nežalljivo vprašala: Ali ste vsi Slovenci v Italiji torej podobni Judom? Vprašanje me je najprej močno prizadelo, nato pa sem ga skušal analizirati. Mar sem res tako zaprt? Morda dajem preveliko težo svoji drugačnosti, svojemu materinemu jeziku? Po instinktivnem negativnem odgovoru na prvo vprašanje sem le moral priznati svojo zaprtost, če jo sploh tako lahko imenujem. Na svojo drugačnost, na lik narodnostne manjšine, pa sem izredno navezan in ponosen, nikakor se jim ne bi utegnil odpovedati.

Pripadniki narodnostnih manjšin smo često deležni čvrste narodnostne vzgoje. Po pouku v slovenskih šolah se razvedrimo z eno izmed tolikih dejavnosti, ki nam jih nudijo številna slovenska športna in kulturna društva. Ko smo le nekaj let starejši, večkrat vstopimo še v vodilne kadre omenjenih društev. Stalno smo v kontaktu z nami podobnimi ljudmi.

No, približno taka je bila tudi moja dosedanja življenjska pot. Po petindvajsetih letih bivanja lahko mirno trdim, da se čutim močno zakoreninjenega v svoji slovenski zemlji, pa čeprav pod italijansko legitimno suvereno oblastjo. Ne upam si misliti, da v bodočnosti v naših slovenskih vaseh in tudi v mestu skorajda ne bomo več slišali avtohtonega prebivalstva, ki se pogovarja v svojem jeziku. Kolikor mi bo mogoče, se bom trudil, da se to ne bo nikoli pripetilo, kar predpostavlja trdno zakoreninjenost med zamejskimi kraškimi kamni. Izključena ali vsaj močno ovirana je torej vsakršna stalna izselitev, pa naj bo zaradi boljših delovnih pogojev ali zaradi ljubezenskih razlogov.

Tuja mi je figura »svobodnega jezdeca«, se pravi človeka, ki se prosto pomika, ki brez nikakršnih večjih problemov poišče novo okolje, v katerem uživa večje možnosti. Obratno se večina zamejcev prilagaja danim pogojem v istem okolju. Nobenega dvoma ni, da se tudi mi spreminjamo, vendar svojega doma in svojega

jezika ne zapustimo. Jezik in kultura nas ločujeta od večinskega naroda, s katerim spoštljivo živimo v Italiji. Upal bi si trditi, da se večji del nas čuti različne tudi v primerjavi s Slovenci iz Slovenije. Veliko bolj smo navezani na svojo domovino v ožjem pomenu besede, zamejstvo. Še zdaleč ne odklanjam prijateljstva Italijana ali Štajerca, Gorenjca ali kateregoli Slovenca, kljub temu pa moram priznati, da sem zaprt, kajti globlje odnose neprestano iščem med slovenozamejci, če lahko uporabim ta izraz. Včasih imam vtis, da me lahko povsem razume samo oseba, ki pripada tej moji isti stvarnosti.

V svojem malem se čutim dolžnega kljubovati asimilaciji, ki nas neprestano ogroža. Brez dvoma bo naš svojevrstni boj tembolj uspešen, čim večjo stopnjo kohezije bomo ustvarili v naši celotni slovenski zamejski skupnosti. Iz tega zornega kota je bil edini možen odgovor svoji odlični študijski kolegici: »Zelo bi me veselilo, ko bi bili podobni Judom!«

Miro Oppelt Zunaj jeklenih kalupov

Štirideset let neprekinjenega izhajanja slovenskega tednika je zgodovinski dogodek in dosežek v vseslovenskem okviru. Dosega pa neprecenljivo razsežnost za list, ki izhaja v Trstu. Preveva me veliko spoštovanje, hvaležnost in občudovanje do glavnega urednika za njegovo vztrajno zavzetost, idealistični naboj do osebne gmotnega izpostavljanja in za predanost zdravemu domoljubju pri izpolnjevanju odgovornega poslanstva.

Tlako, ki jo predstavlja tedenska skrb za izdajo lista v zelo težkih pogojih in to ob rednih poklicnih dolžnostih in neprecenljivi in izčrpavajoči politični in javni upraviteljski dejavnosti, je lahko premostila le izredna osebnost. Drago Legiša daje že štiri desetletja temeljni pečat velike poklicnosti Novemu listu. Tednik je ostal zvest tradiciji predvojnega lista, načelom narodnostnega, socialnega in verskega izročila, predvsem pa strpnosti in sožitja. Predstavlja od prvih let izziv pluralizma, odprtosti in širine brez popuščenja načelnosti v temeljnih življenjskih vprašanjih, še zlasti kar zadeva narodnostno skupnost.

Se danes je težko najti v glasilih tako harmonično sintezo, kaj šele v petdesetih in šestdesetih letih enoumja in hladne vojne. Če primerjamo Novi list iz teh let z drugim tiskom, lahko ugotovimo pravcati prepad v kulturi izražanja in podajanja. Ne samo v uvodnikih, ki so prave mojstrovine v klenosti in sporočljivosti. Nemačajna privrženost demokraciji, pluralizmu in svobodnemu izražanju ob velikem pogumu urednika je omogočila, da so v težkih časih našle v časniku zatočišče in svobodno tribuno osebnosti kot Franc Jeza in Ubalda Vrabca. Njun doprinos, kot tudi drugih uglednih sodelavcev, je bil edinstven. Velika Legiševa zasluga je spodbujanje k pisanju mladih. Celo generacija časnikarjev se je izšolala ob ponedeljkih in torkih, to sta ključna dneva pri izhajanju lista, ob odličnem mentorstvu. Novi talenti so se le pri Novem listu lahko razvili izven jeklenih kalupov naizprosnega manjšinskega sistema v režimski režiji matične domovine in krajevnih privrženec.

Pomembna je tudi skrb za preglednost. Tednik predstavlja pravi zaklad za raziskavo dogajanj v okviru narodnostne skupnosti v Sloveniji, Italiji in po svetu, saj redko izostane važnejši dogodek, vesti pa spremljajo točni datumi. Zbirka Novega lista je tako poklicno nepogrešljiva tudi v dobi računalnikov, a v pričevalnem zapisu ni, da bi se spuščali v podrobnosti. Zakladnica kulturnih, strokovnih in spominskih prispevkov

je ogromna, izpustili bi gotovo pomembne doprinose. Naj omenimo le gledališke kritike prof. Jožeta Peterlina, likovne Milka Bambiča in njegove stripe, glasbene kritike prof. Ubalda Vrabca, poleg njegovega Mihca in Jakca. Pomemben je bil doprinos razumnikov iz Slovenije, ki so se lahko v Novem listu osvobodili duhovnega jarma. Francu Jezi smo se pred kratkim lahko delno oddolžili s študijskim srečanjem. Ne moremo pa pozabiti na njegov vztrajni vpliv pri oblikovanju narodne samozavesti z odkrivanjem slovenske zgodovine, kulturnega bogastva, velikih slovenskih osebnosti v domovini in po svetu, sodobnikov in prednikov. V spomin prihaja njegovo pogosto navajanje slovenske omembe v

trabudarskih pesmih ali Jeffersonovega poudarka Bodinovega opisa obreda ustoličevanja karantanskih vojvod kot prispevek k oblikovanju največje demokratske ureditve. To v časih, ko so se v matici sramežljivo izogibali celo imenovanja Slovenije in jo — sicer še kdo do pred štirimi leti označevali za — našo ožjo domovino. Njegov sen, v katerega so sicer redki verjeli, se je vendarle uresničil z osamosvojitvijo Slovenije. To je tudi sporočilo optimizma in trdne vere v bodočnost, ki ga premorejo veliki ljudje, ki so veliko pretrpeli in se niso predali malodušju. Dolžni smo jim spoštovanje in hvaležnost s trdnim zaupanjem v prihodnost. Zato si moramo, skupno z urednikom, ki kljub letom dokazuje, da mu optimizma ne manjka, zastaviti za nas in potomce cilj drugega štiri-desetletja!

Ambrož Kodelja Kako sem štrbunknil v Novi list

Moje prvo srečanje z Novim listom je bilo že v otroštvu. Pri nas doma smo dobivali goriški, kot tudi tržaški tednik. Čeprav se spominjam, da sta prihajala z zamudo. Večeri so bili zanimivi prav zato, ker sta ju prebiralata tata in stric. Medtem ko je mama stalno godrnjala, da ji »pobereta vso svetlobo« ob petrolejki in zato ne vidi pri šivanju.

Veliko let pozneje sem ob prezgodnji smrti sobrata Vilija Steguja čisto po naključju poslal nek njegov prispevek, ki sem ga slučajno odkril, pa ni bil »zanimiv za Gorico«. Na veliko začudenje so ga takoj objavili in se mi celo zahvalili. To je bil zame pravi šok. Kajti v Gorici sem bil na vse skupaj drugače navajen. Z veliko tremo in strahom sem pozneje v Trst zopet nekaj poslal, čeprav sem bil prepričan, da bo končalo v košu, kot v Gorici, pa se je zopet dogodilo drugače. Prišla je kratka prošnja, da naj še kaj pošljem. V Trstu so tedaj nekateri zanimivi možje naredili nadap na Jurija Paljka, češ, da se je začel pojavljati v Novem listu s psevdonimom, ko so zapazili moje ime. Ko mu je bilo že vsega dovolj, je prav po vipavsko zaro-bantil in utišal te neverne Tomaže tako, da jim je pod nos potisnil Letopis goriške nadškofije. Od tedaj dalje imava oba mir. Na uredništvu še nisem bil in z gospodom urednikom sva se pozdravila samo dvakrat. Za gšč. Jovanovičevom vem, da obstaja, ker da mi včasih na telefonu pusti kakšno sporočilo.

Doživel sem tudi zelo zanimive dogodke. Recimo: na Mirenskem Gradu se mi sobratje lazaristi redno zahvalijo, ko kaj mojega preberejo. Zanimivo, V Ronkah, ob nagradi društva Jadro, pa me je neki gospod iz Trsta, ki ga niti ne poznam, niti ne vem, kdo je, takole nagovoril, ko je zvedel, kdo sem: »Vas ni sram, da pišete v Novi list!« »Ne, sem odgovoril, saj to še ni pornografski cajtung. Končno pa, če se nekdo podpiše, tudi mora biti pripravljen na kritiko tega, kar je napisal!«

Nekateri govorijo, da sta za naše zamejstvo preveč dva tednika. Sam menim, da je dobro, da obstaja tudi nekaj, kar je drugačno od Katoliškega glasu, in zopet je prav, da imamo tudi nekaj drugačnega, kot je Novi list. Še vedno smo zamejci tako ali drugače »začlajfani in zakompleksani«, pa tako ali drugače tudi radi »kompliciramo.« Sem pa za odprtost in povezavo med obema tednikoma, vendar na demokratični ravni!

Hvaležen sem, da je Novi list odprt tudi do kočljivih problemov, posebej še do drugače mislečih. Pluralizem mnenj smo Slovenci, zlasti na tem delu, začeli sprejemati zelo pozno... Marsikje pa še ne. Prav ta odprtost je pripomogla, da smo lahko objavili nekatere prispevke, ki so drugje ležali v urednikovem predalu kar dobro leto, čeprav so za našo narodnostno zgodovino pomembni, pa tudi zanimivi. O tem bo svoje povedala zgodovina.

Novi list je odprt tudi za satiro. Narod, ki satire ne sprejema, je v evropski literarni zgodovini zelo slabo zapisan. To so pač posledice neke časovne zamorjenosti, s katero se pri nas še vedno spopadamo...

Ob koncu še tole: velikokrat tarnamo nad naklado. Drugi listi se hvalijo, da jim ta raste! Veliko stvari se odvija s tokom ekonomske izdajateljske politike, mimo katere se ne da. Ni tolike važnosti naklada. Važnejše je, koliko se neki list bere! Za Novi list vem, da je bran in da se ob določenih člankih tudi komentira, oziroma, da se marsikdo ob njih ali drugače obregne!« To so za list pozitivne plati, za katere ima zasluge urednik! Vsak časopis, neglede kje izhaja, kreira urednik. Seveda so važni sodelavci, vendar kreacija je v urednikovi roki. Ob koncu tudi spoznanje: »Novi list prebira več ljudi, kot si včasih mislimo vsaj tisti, ki občasno kaj zanj napišemo.« Naj bo še zahvala vsem, ki naše »umotvore« popravljate in izpilite. Zved vas list ne bi bil to, kar je! — Hvala!

Antek Terčon

Spomini športnega poročevalca

Nikoli nisem bil aktiven športnik, za posamezne discipline pa sem se le toliko zanimal, da nisem izpadel za nevedneža, ko se je razpravljalo o športnih dogodkih. Kljub temu sem z veseljem sprejel, pred skoro tridesetimi leti, mesto športnega poročevalca Novega lista. Treba je poudariti, da sem poročal izključno o našem zamejskem športu in to predvsem o odbojki, takratni paradni slovenski zamejski panogi. Jasno je, da si vseh tekem nisem ogledal in tudi nisem imel rednih sodelavcev, ki bi me seznanjali z rezultati. Te sem zbiral v glavnem po radijskih športnih poročilih ali po športnih straneh našega dnevnika. Moja rubrika ni bila deležna posebne hvale, a niti kritike in to je bil zame brez dvoma pozitiven poizkus časnikarskega poročanja, dokler me pazljiva športna poročevalka, izvedenka v odbojki, ni javno okrcala zaradi napačnega poročanja o nekem odbojarskem turnirju. Odkrila je, poleg moje teoretične nepripravljenosti o odbojarskih večerih, da si turnirja nisem ogledal, čeprav je bil menda precej pomemben za naša društva (kar je bilo itak huda pomanjkljivost ne le športnega poročevalca), in da se ni nisem niti potrudil, da bi se natančno pozanimal, kako je turnir potekal. Zgodilo se je namreč, da so ravno takrat spremenili pravila in eksperimentalno prvič poskušali uvesti možnost tudi neodločenega izida, kar je bila novost za odbojko, ki se v resnici ni obnesla. Sam pa sem na podlagi končne razvrstitve nastopajočih popravil pravilno objavljene izide v našem dnevniku in neodločene rezultate spremenil v zmago zdaj te zdaj one ekipe! Dvakrat nezaslišano! Saj sem celo zgrešeno popravil poročanje omenjene dopisnice — izvedenke našega dnevnika. Javna kritika v odprtem pismu, ki ga je Novi list objavil, me je precej prizadela, obenem pa me je naučila, da ne popravljaj svojih kolegov — konkurentov, če nisi trdno prepričan, da imaš prav.

Moje sodelovanje se je še nadaljevalo, dokler me druge obveznosti in predvsem zanimanja niso potegnile na druga področja. Novemu listu sem ostal in ostajam zvest, ker je to časnik, ki ima rad objektivno poročanje na dostojni višini, ki kritično spremlja vse, kar zadeva slovensko manjšino, kot tudi mednarodne dogodke. Članki so zanimivi, ne predolgi, in večkrat strokovno neporečni, posebna skrb pa je posvečena jeziku.

V teh, upajmo prehodnih, kritičnih časih za našo manjšino, ki išče novih poti političnega udejstvovanja, ob splošni krizi dosedanjih idealov in ob krizi rasti ter iskanja prave identitete naše mlade države Slovenije, potrebujemo jasnih besed, potrebujemo resnih sodelavcev, ki brez prikritih ali odkritih »botrov« skušajo soustvarjati nova pota za ohranjanje in krepitev naše manjšine. To so cilji tudi Novega lista in prav bi bilo, da bi se vsi tega zavedali, saj si zlasti danes ne moremo dovoliti izgube tega svobodnega glasnika.

Dr. Anton Prijatelj, avtor knjige »Pijem, torej sem?«

»Pogosto se ne zavedamo, kako velik je problem alkoholizma pri nas«

Knjigo novogoriškega zdravnika Antona Prijatelja z naslovom »Pijem, torej sem?«, ki je dragocen prispevek k vsesplošnemu obveščanju, kaj je alkohol in kako lahko uniči človeka, so pred nedavnim predstavili tudi v Trstu. Avtor v knjigi razkriva razsežnosti tega pojava — »pogosto se niti ne zavedamo, kako velik je problem alkoholizma pri nas«, je zapisal avtor v spremni besedi, analizira vzroke in posledice pretiranega uživanja alkohola, svetuje, h komu se lahko ljudje zatečejo po pomoč in navaja še številne pregovore o »zlahtni kapljici« ter o zgodovini pitja na Slovenskem. O svoji knjigi, njenem nastanku in vsebini, je v pogovoru kaj več povedal sam avtor.

Kdaj ste se začeli ukvarjati z vprašanjem alkoholizma in zakaj?

Rečem lahko, da sem se začel z alkoholizmom ukvarjati od svojega prvega dne službe kot zdravnik v ambulanti večje tovarne. To je bilo leta 1959. Takrat so celo v menzi točili alkohol. Zdravnikom je kasneje uspelo doseči, da so alkoholne pijače »izginile« vsaj iz menze. Tako smo preprečili, da bi delavci pili na delu in se pri strojih poškodovali. Reči moram, da je bilo delavcev, ki so imeli težave z alkoholom, precej. Sam sem takrat imel nalogo, da sem ocenjeval njihovo delovno zmožnost. V najslabšem stanju so nekateri prihajali na delo ob ponedeljkih ali po večjih praznikih. Takrat je bilo treba še posebno paziti nanje, posebno na tiste, ki so imeli opravka z nevarnejšimi stroji.

To je bila torej Vaša prva delovna izkušnja. Kje ste potem nadaljevali službeno pot?

Po 12. letih službe v ambulanti v tovarni sem ustanovil Dispanzer medicine dela. Med drugim na tem mestu ocenjujem delovno zmožnost kandidatov pred začetkom dela in pred upokojitvami, delam pa tudi v invalidski komisiji, kjer je pojav alkoholizma zelo pogost. O tem pojavu sem si torej v teh letih nabral veliko izkušenj.

Za koga torej, po Vaših izkušnjah, lahko rečemo, da je odvisen od alkohola?

Natančnih pravil ni in merila so zelo različna. Z gotovostjo pa lahko

rečem, da je od alkohola odvisen tisti, ki brez njega »ne more živeti«. Obstajajo različne vrste alkoholikov — vsi so opisani v knjigi. So pač taki, ki pijejo vsak dan manjšo »dozo«, ali tisti, ki se ga pošteno napijejo samo enkrat mesečno, navadno, ko dobijo plačo, in so potem dva dni pijani. V svojem poklicu sem res srečal vse mogoče tipe zasvojenih z alkoholom. Za večino pa je značilno, da to svojo zasvojenost odločno zanikajo. Videl pa sem tudi veliko takih, za katere že na prvi pogled ugotoviš, kako je z njimi. Po 10. letih pitja pa so znaki tako opazni, da lahko pijanca spoznaš že od daleč.

Kateri so klinični znaki za ljudi, ki preveč pijejo?

Rdeč nos, zabuhel obraz, pretirano potenje, tresenje rok, otekel trebuh, otekla jetra, v zadnji fazi hoja na široko, kot da bi imeli »polne hlače«. Potem nastopi delirij — pijanci vidijo bele miši in podgane, nekateri imajo napade božjasti — v tej fazi je smrt že blizu.

Kolikšno količino vina je dovoljeno popiti brez nevarnosti in kako se lahko alkoholik zdravi?

Pravila glede količin ni, pa tudi ocene zdravnikov in strokovnjakov, ki se s tem vprašanjem ukvarjajo, so zelo različne. Veliko je seveda odvisno od človeka do človeka oz. od tega, koliko prenesejo njegova jetra. Liter vina na dan je vsekakor preveč. Največja količina, za katero sem slišal v teh letih dela, je 10 litrov dnevno. To mi je priznal človek, ki je kasneje ozdravel. Najmlajši odvisnež, s katerim sem se kot zdravnik ukvarjal, pa je imel 15 let.

Kar zadeva zdravljenje, je treba najprej povedati, da ne obstaja srednja pot. Alkoholik se mora vinu, pivu in žganim pijačam popolnoma in za vedno odpovedati. Postati mora popoln abstinent. Zdravljenje je možno v bolnišnicah ali ambulantah ter po raznih skupinah in klubih.

Katere knjige ste doslej izdali in kaj bi povedali o vsebini zadnje?

Doslej sem izdal nekaj krajših brošur o varnem delu, knjižico s sto zdravniškimi nasveti, knjigo o dopustih — tudi to sodi v širšem smislu v medicino dela. »Pijem, torej sem?«

pa je moje tretje večje delo. Knjiga je namenjena vsem, ki jih ta problem zanima, in je vsem tudi razumljiva. Namenoma sem se namreč izogibal izrazom, ki jih razumejo le strokovnjaki. Delo bo po mojem zanimivo za širši krog bralcev, saj vsebuje tudi veliko zgodovinskih podatkov o protialkoholnem gibanju na Slovenskem. Prvi so začeli prekomerno pitje pri nas — danes so izračunali, da je v Sloveniji kroničnih alkoholikov med 35 in 80 tisoč — kritizirali duhovniki, učitelji in zdravniki. Leta 1905 je bilo ustanovljeno društvo abstinentov, ki se je imenovalo »Sveta vojska« in je izdajalo mesečnik »Piščalka«. Prva knjiga o alkoholizmu pa je izšla leta 1848, v času »pomladi narodov«. Zdravnik Lipič, ki je v tistem času delal v Ljubljani, je opozarjal, da ljudstvu grozi propad, če ljudje ne bodo nehali piti. Tudi škof Slomšek je zelo ostro nastopil proti pitju, prav tako Janez Evangelist Krek ter škof Baraga, ki je dehal med Indijanci.

Problem pitja je bil pri nas torej od nekdaj zelo resen. Že Valvazor je v svoji »Slavi Vojvodine Kranjske« omenil neko bratovščino proti pitju. Te in druge zgodovinske podatke sem natančneje navedel v svoji knjigi. Opisal sem tudi različne oblike alkoholizma pri raznih poklicih, pri moških in ženskah, delo vsebuje tudi veliko rekov in pregovorov, zadnji del pa je posvečen zdravljenju in preprečevanju.

vanju alkoholizma. Na koncu so tudi kratki življenjepisi ljudi, ki jih omenjam v knjigi.

Kdo pa mislite, da bo Vaše delo res bral?

Bojim se, da knjige »Pijem, torej sem?« ne bodo brali prav tisti, katerim bi najbolj koristila. Rekli bodo, kot pač pravijo vsi alkoholiki: »Saj jaz ne pijem, ta knjiga bi bila za soseda, ki pije«. Verjetno pa jo bodo brali njihovi svojci, ki bodo v tem delu lahko našli nekaj koristnih informacij in nasvetov.

Vprašanja je postavila
Helena Jovanovič

NAŠE SOŽALJE

Ob nepopisni nesreči, ki je zadela družino Jarc iz Doberdoba z nenadno smrtjo še ne 20 let stare Mirte, izrekata uredništvo in uprava Novega lista staršem, svojcem, prijateljem in vsem, ki so jo imeli radi, globoko občutno sožalje.

Prejšnjo nedeljo je tržaška sekcija združenja za multiplo sklerozo AISM pod pokroviteljstvom zgoniške občine in ob sodelovanju raznih organizacij priredila v Zgoniku srečanje z namenom, da ljudi opozori na težave pacientov, ki so zboleli za to neozdravljivo boleznijo. Prireditel je potekala dvojezično. Šlo je za pravo kulturno srečanje, povedati pa je treba, da bi pobude, kot je bila ta, zašle številnejšo udeležbo.

Orkester »Synthesis 4« dobil v Franciji prvo nagrado

Harmonikarski orkester »Synthesis 4« Glasbene matice je pod vodstvom Klavdija Furlana na mednarodnem tekmovanju v kraju Andrezieux — Bouthéon v jugovzhodni Franciji osvojil prvo mesto. Uspeh je toliko bolj pomemben, če povemo, da se je za nagrado potegovalo 30 ansamblov iz raznih evropskih krajev, zato ocenjevalna komisija, ki so jo sestavljali priznani glasbeni izvedenci, ni imela lahkega dela.

V Franciji so obenem tekmovali tudi mladi solisti, med temi 8 gojencev tržaške Glasbene matice. Polovica je dobila prvo nagrado, ostali pa drugo. Na sliki: (foto D. Križmančič) harmonikarski orkester »Synthesis 4«

Kmetijstvo **O zastiranju tal**

S pojmom zastiranje tal označujemo zanimivo tehniko, ki zagotavlja ugodno rast in razvoj posevkov ter grmovnic ali dreves, istočasno izboljšuje strukturo tal, preprečuje rast plevelov, ohranja vlago in torej zmanjšuje posledice suše, ščiti kulture pred pozebami in v globalnem smislu izboljšuje vrhno plast zemlje.

Pri zastiranju tal lahko uporabljamo različne materiale. Primeri so bodisi organski ostanki (slama, pokošena trava — seno, listje, lubje, žagovina nekaterih drevesnih vrst idr.) bodisi tudi različni sintetični materiali, kot so

črne, sive ali bele polietilenske in polipropilenske folije različne debeline. Marsikje pa uporabljajo tudi pregrinjala iz vizkoznihi snovi ali papirja in drugih snovi.

Zastiranje z umetnimi masami se je uveljavilo še zlasti v zelenjarstvu, medtem ko v okrasnih vrtovih in parkih raje uporabljajo zastirne plasti iz organske mase, ker dajejo bolj estetski videz. Še zlasti uporabljajo v te okrasne namene lubje iglavcev, ki že v višini 5 cm zelo učinkovito in lepo zaščitijo tla ter ugodno vpliva na rast okrasnih rastlin. V zelenjavnem vrtu se bolj uporablja slama, priporočljiva pa je tudi mlada trava, ko še ni šla v seme. V primeru, da je košnja pozna, svetujejo, da travo 4-5 dni močimo z vodo, tako da seme nabrekne in mogoče začne kaliti, ko pa tako ovlaženo travo ali seno razgrnemo po površini, ki jo zastiramo, zaradi nenadne osušitve, se kaljenje ustavi in nimamo težav. Za slamo, travo ali seno in listje velja, da bi morali razgrniti od 10 do 15 cm visoko plast, če hočemo doseči željeni učinek.

Tudi razrezan papir, ki ga lahko dobimo pri trgovcih s starim papirjem, zelo učinkovito zastira tla. Tudi v tem primeru naj bo plast visoka vsaj 5 cm, obstaja pa nevarnost, da s tem materialom vnašamo v tla težke kovine in še zlasti svinec, ki je v črnilih in barvah. Papir mora še zlasti prve dni

biti vedno vlažen, da ga veter ne bi odpihal.

Prav gotovo pa so še najbolj praktične razne polietilenske ali polipropilenske folije, ki jih dobimo v različnih debelinah, in dajejo posebno pozitivne rezultate pri gojenju kumar, solat, paradižnika, paprike, bučk, lubenic, melon in drugih povrtnin.

V prodaji je več variant, npr. folija, ki je razgradljiva na svetlobo. Gre za material, ki vsebuje dodatke, ki vpijajo ultraviolečne žarke in se zato razgradi ob zasičenosti po določenem številu sončnih dni. Te folije uporabljajo še

zlasti za nekatere hitro rastoče rastline. Nadalje prodajajo polietilenske folije, ki so biorazgradljive, ker vsebujejo nekatere dodatke, ki so lahka hrana mikroelementov v zemlji, razgradijo se navadno ob koncu biološkega ciklusa nekaterih povrtnin. Obstajajo tudi folije, ki selektivno prepuščajo svetlobo in torej omogočajo boljše ogrevanje tal kot navadna črna folija, istočasno pa tudi omejujejo rast plevela. V primeru tistih kultur, ki bolje uspevajo s primerno osvetlitvijo spodnjih listov na rastlini, uvajajo beloatbarvane folije, ker omogočajo, da se svetloba bolje izkoristi.

Gredica, ki jo nameravamo zastirati s folijo, mora biti primerno pripravljena. To je odvisno od več dejavnikov. Če imamo namakalni sistem s kapljajočimi cevmi, bomo te cevi namestili pod foljo, ob odprtinah, kjer bomo zasadili povrtnino. V primeru pa, da nimamo namakalnega sistema, moramo gredico urediti tako, da bo visela proti odprtini, v katere bomo zasadili rastline, tako da bodo padavine same stekale proti odprtini, kulture pa bomo lahko tudi zalivali. Navadno so folije široke od 130 do 150 cm, za male vrtnarske potrebe jih bomo sami nategnili, v primeru večjih površin potrebujemo pomočnika. Na robovih bomo folijo zasuli z zemljo, da je ne bi veter odpihal.

NOVI LIST

Gostišče

NANUT

GORICA - Tržaška ulica 118 - Tel. 0481/20595

KATOLIŠKA KNJIGARNA

Gorica

- solske in pisarniške potrebsčine
- slovenske knjige
- devocionalije
- galerija

GORICA - Travnik 25 - Tel. 0481/531407

“CORIUM” s.r.l.

IMPORT - EXPORT

TRST - UL. CELLINI 2, UL. MILANO 4/1
Tel. 040/660160 - Fax 040/660059 - Telex 461102

PODJETJE

Korsič

TRST

Ul. S. Cilino 38
Tel. 040/54390

Siscom

Siscom sas

34016 Općine
Ul. Biancospino 22/2
Delavnica za servisiranje
za antene in televizijske aparate

Prodaja elektromateriala

Narodna ul. 48
Tel. 040/214867

NOVI LIST

Švara S. & Masten S.

AVTOMEHANIČNA DELAVNICA
KAROSERIJSKA POPRAVILA
AVTOODPAD

SESLJAN (avtocesta) - Tel. 040/299768

Resujemo vse vaše avtomobilne probleme

Ulica I. Gruden 48
Tel. 040/226517
Bazovica (Trst)

Raznovrstna
darila
Velika izbira cvetja
za razne priložnosti

CHROMAS

Import - Export

GOSTINSKA OPREMA
IN ZASTOPSTVA

BAZOVICA
Ul. S. Kosovel 9
Tel. 040/226818

GOSTILNA Sardoč

Prečnik, 1/B - Tel. 040/200871

KNJIGE - NABOŽNI PREDMETI

FORTUNATO

TRST
Ul. Paganini 2 - Tel. 040/630460

Profumeria 90

Vam nudi proizvode znanih znamk
SHISEIDO - CLARINS

OPCINE
Narodna ulica 113 - Tel. 040/212061

Pizzeria - Bar - Gostilna

»VETO« SNC
Debenjak Nada in Fabrizi Erino

Peč na drva

Opčine - Proseška ulica 35 - Tel. 040/211629
Zaprto ob torkih

BAR - BUFFET - PIZZERIA

»da RINO«
FABRIZI ERINO

Opčine - Narodna ulica 65 - Tel. 040/213821
Zaprto ob nedeljah

Nova strokovna literatura o gospodarskih pogodbah

Pri založbi Gospodarskega vestnika je v drugi polovici lanskega leta izšla prva knjiga, ki obravnava gospodarske pogodbe. Knjigo so napisali sodniki Temeljnega in Višjega sodišča v Ljubljani (Vlado Balažič, Nina Betteo, Nina Plavšak, Bojan Podgoršek in Nevenka Šorli).

Zlasti za mlajše in neizkušene podjetnike in druge strokovne kadre je izredno pomembno, da obvladajo gospodarske pogodbe. V tej knjigi so na enem mestu izredno praktično in nazorno prikazane številne obveznosti za vsakdanje poslovanje v domovini in tujini. Splošni del gospodarskih obilgacij prikazuje uporabo Zakona o obilgacijskih razmerjih po sprejemu slovenske ustave. Orisan je tudi pomen teh razmerij in drugih pravnih virov pri urejanju gospodarskih pogodb. Subjekti, ki sklepajo gospodarske pogodbe, morajo (tudi če niso pravniki) poznati vrste in značilnosti tipičnega izpolnitvenega ravnanja. Pri sklenitvi pogodbe je potrebno poznati pravno in poslovno sposobnost. Pogodbe se lahko sklepajo po zastopniku, zato je potrebno vedeti, kaj, koliko in v kakšnem obsegu pooblašča mo zastopnika. Pri neupravičenem zastopanju in prekoračitvi pooblastil sledijo neprijetne posledice.

Pri utrditvi obveznosti je zanimiva zastavna pravica. Na tem mestu je treba posebej podčrtati skupne in posebne značilnosti hipoteke, ki se običajno nanaša na nepremičnine. Zlasti neizkušeni podjetniki premalo poznajo pridržane pravice, aro, predujem in akceptni nalog.

Pri gospodarskih pogodbah naletijo tudi na probleme in težave neveljavnosti in ničnosti pogodb. Stranke, ki sklepajo pogodbe, morajo poznati ne samo predmet pogodbe, ampak tudi medsebojne obveznosti, da ne bi sledil nesporazum ali zmotna, prevara, grožnja in druge negativne posledice. Zaradi spremenjenih okoliščin sledi sprememba pogodbe. Najboljša je sporazumna sprememba ali

prekinitev pogodbe, da se ne bi v nadaljevanju srečevali s pravnimi posledicami. V primeru prenehanja obveznosti moramo poznati niz podrobnosti in predpostavk veljavne izpolnitve oziroma nezmožnosti izpolnitve, za katero ni odgovorna nobena pogodbeni stranka. V mnogih primerih odgovarja dolžnik sam, lahko pa pride do zastaranja. Zanimiva je tudi sprememba upnika ali dolžnika. V takih primerih je dobro, da pravnik s tega področja svetujejo pri tovrstnih spremembah in odstopu pogodbe.

Avtorji so v tej knjigi posebno pozornost posvetili tudi možnim spremembam predmeta izpolnitve ter denarnim obveznostim. Slednje se lahko izražajo v domači ali drugi konvertibilni valuti (valutna klavzula).

Pri prodajni pogodbi lahko naletijo na številne težave, če ne opredelimo vseh elementov pogodbe, zlasti vsebino pogodbe in obveznosti pogodbenih strank. Če je pogodba razdrta zaradi neizpolnitve, sledijo kupčevi ali prodajalčevi odškodninski zahtevki. Marsikdo premalo pozna in uporablja prodajo s posebnimi dogovori, kot je kup (nabava) na poskušnjo, s pridržkom poskusa, prodaja po modelu in prodaja s specifikacijami. V vsakdanji praksi imamo opravka tudi s pogodbo o prodaji pravice, servisno pogodbo, pogodbo o delu in drugih. V knjigi skupine avtorjev nam bodo pripomogle pri vsakdanjem poslovanju tudi pogodbe o izdelavi projekta, tehničnem nadzoru, gradbeni pogodbi, kakor tudi kompleksni tipi pogodb v zvezi z gradnjo.

Sleherno blago je potrebno prepekljati od proizvajalca do kupca oziroma potrošnika. Pri tem se srečujemo s prevozi blaga po cestah, z letalom in po železnici. Prav s pomočjo te knjige si bodo številni, zlasti mlajši podjetniki, pomagali pri sklepanju tovrstnih pogodb, da bi se izognili pravnim in drugim posledicam.

dr. Gabrijel Devetak

NOVICE

Mafija na Siciliji ne miruje. Še dalje si z vsemi sredstvi prizadeva, da bi dokazala, kako je na otoku še vedno »gospodar«. Novi notranji minister Maroni ima polne roke dela in je že obiskal Palermo. Val polemik pa je vzbudila njegova izjava, češ da bi bilo pametno uresničiti tisti člen statuta avtonomne dežele, po katerem ima predsednik deželne vlade tudi nadzorstvo nad policijo.

Gledališka skupina Teatro dell'Arca bo v petek, 27. maja, v tržaškem gledališču Miela uprizorila Shakespearovo pravljčno komedijo »Sen kresne noči«. Začetek ob 21. uri.

V Boljuncu bo v petek, 17., in v soboto, 18. junija, 21. Revija lovskih pevskih zborov in rogistov. Sodelovalo bo več kot 30 lovskih zborov iz naše dežele, Slovenije in Hrvaške. Pririditev bo letos potekala v organizaciji slovenskega lovškega pevskega zbora »Doberdob«.

Goriški sedež Sveta slovenskih organizacij ima od začetka tega tedna novo številko telefona, in sicer 0481/536324. Telefonska številka je nespremenjena. V Čedadu pa bo SSO od 1. junija letos v novih prostorih, ki so v Ul. Borgo San Domenico 50, 33043 Čedad, tel. in fax 0432/700896.

Izvedbeni akti k carinskemu zakonu

Zbrani slovenski podzakonski akti

V prvi polovici leta 1994 je založba Center marketing International iz Ljubljane izdala obsežno delo z naslovom »Izvedbeni akti k carinskemu zakonu«. Zbirko podzakonskih predpisov je zbral in uredil Franc Košir.

V zadnjem obdobju je bilo na tem področju uvedenih veliko novosti, sprememb in dopolnitev. Zato je omenjeni pregled izvedbenih aktov izredno koristen, zlasti za podjetja, obrtnike in druge, ki se ukvarjajo s carino oziroma z mednarodnim poslovanjem. Na enem mestu bodo lahko proučili in spoznali vse podzakonske akte, ki so bili ažurirani s slovenskim Uradnim listom do številke 1/94.

Avtor je v tem delu zajel številne odredbe o začasnem uvozu in izvozu blaga, pogojih in postopku za predpisovanje in zaračunavanje dopolnilne in kompenzatorske carine. Zajeti so odloki in uredbe še iz razpadle Jugoslavije kakor tudi uradni listi Republike Slovenije, ki podrobneje opredeljujejo carinsko problematiko.

Ni naš namen, da bi v tem prispevku podrobneje naštevati obsežno vsebino številnih predpisov in odlokov, ampak le opozoriti podjetnike in druge strokovne delavce, ki se vsakodnevno ukvarjajo z mednarodnim poslovanjem, da imajo možnost uskladiti njihove zapiske z ažurirano zakonodajo. Namesto da bi obračali »gore« (kupe) uradnih listov in druge literature, lahko le prelistajo pregleden in praktičen register sistematično prikazanih odlokov, pravilnikov in številnih navodil o carinskem po-

stopku. Slednja se lahko nanašajo na plačilo varščine, na pošne pošiljke v mednarodnem prometu, na postopek za uveljavljanje pravic uvoza vozil po znižani carinski stopnji in na uveljavljanje pravic do uvoza blaga po 50. členu carinskega zakona.

V zbranim delu so zajete tudi novejšje uredbe o višini davščin za carinsko evidentiranje v letu 1994, številni zakoni o posebnih dajatvah pri uvozu kmetijskih proizvodov in živil, o taksah na izvoženo blago in odredbe o izdajanju potrdil in overjanju listin, ki se pošiljajo z blagom pri izvozu in uvozu.

Avtor tudi ni pozabil zajeti številnih sklepov o blagu, za katerega se ne plačujejo posebne davščine za izravnavo davčne obremenitve uvoženega blaga v letu 1994 kakor tudi uredbe o določitvi kmetijskih in živilskih proizvodov, za katere se ob uvozu plačuje posebna dajatev.

Ta register izvedbenih aktov o carinskem postopku bo lahko zanimivo branje tudi za številne občane, ki se želijo poglobiti v oproščanje carin, ki velja npr. za ortopedske ter druge pripomočke za invalide. Za slehernega državljanja, ki potuje v inozemstvo, pa je dobro, da pozna sklep o pogojih, pod katerimi smemo iznašati iz države in prinašati v državo domačo in tujo valuto ter vrednotnice, ki se glasijo na domačo valuto. S to podrobnostjo sem želel še dodatno podčrtati bogato vsebino obsežnega dela, ki ga je pripravil Franc Košir.

dGD

Novi sedež za civilno zaščito v Gabrovcu

Pred dvema tednoma so v prenovljeni stavbi v Gabrovcu predali namenu novi sedež zgoniške službe za civilno zaščito, ki bo operativni center za celotno kraško območje. (foto D. Križmančič) Pred slovesnim odprtjem pa so prostovoljci imeli na območju Volnika dvodnevno vajo. Simulirali so gašenje požara, s pomočjo psov poiskali štiri »pogrešane« osebe in jim nudili prvo pomoč. Pri akciji je sodelovalo kakih 250 oseb.

NOVI LIST

FARCO s.r.l.

FINE CHEMICALS

KEMIJA
FARMACEVTIKA

34132 TRST

Ul. del Lavatoio 4

Tel. 040/365424

Telex: 461012

Telefax: 040/363918

Filiala GORICA:

Ul. Trieste 160 - Tel. 0481/20769

infordata s.r.l.

- OSEBNI RACUNALNIKI IN PERIFERNE ENOTE
- APLIKATIVNI PROGRAM ZA UPRAVLJANJE PODJETIJ
- POTROSNI MATERIAL ZA INFORMATIKO
- UVOZ - IZVOZ

Trst - Ul. Muggia, 15 - Tel. 040/381160 - 381616 - Fax 040/381110

tiskarna graphart

TRST

Viale D'Annunzio 27/E
Tel. 040/772151

ZELEZNINA

TERČON

Nabrežina, 124
Tel. 040/200122

CASSA RURALE ED ARTIGIANA
OPICINA - TRIESTE

HRANILNICA IN POSOJILNICA
OPČINE - TRST

OBRAČUN 31. DECEMBRA 1993
PREMOŽENJSKO STANJE

AKTIVA		PASIVA	
BLAGAJNA IN RAZPOLOŽLJIVOST PRI OSREDNJI		DOLGOVI DO BANCNIH USTANOV	540.505.201
BANKI IN POSTNI UPRAVI	-2.039.268.758	a) na vpogled	61.196.121
DRZAVNE IN SORODNE VREDNOTNICE, KI JIH		b) terminski ali na odpoved	479.309.080
LAHKO REESKONTIRAMO PRI OSREDNJI BANKI	-50.749.510.124	DOLGOVI DO STRANK	199.261.449.098
TERJATVE DO BANCNIH USTANOV	-40.859.415.128	a) na vpogled	160.966.118.772
a) na vpogled	12.614.115.417	b) terminski ali na odpoved	38.295.330.326
b) terminske terjatve	-28.245.299.711	DOLGOVI ZA VREDNOTNICE	35.899.896.300
TERJATVE DO STRANK	-101.895.591.752	a) obrestni boni	35.731.000.000
od katerih z razpoložljivostjo tretjih	-37.487.395	b) razne vrednotnice	168.696.800
OBVEZNICE IN DRUGE VREDNOTNICE		SREDSTVA TRETJIH V UPRAVI	37.487.395
S STALNIM DONOSOM	-59.518.628.908	RAZNE PASIVNE POSTAVKE	2.906.584.251
a) javnih ustanov	-41.345.080.191	PASIVNI PRIPISI IN IZLOČITVE	1.775.296.608
b) bančnih ustanov	-17.075.548.747	a) pasivni pripisi	1.521.605.521
d) raznih ustanov	-1.098.000.000	b) pasivne izločitve	253.691.087
SOUDELEZBE	-761.380.000	SKLAD ODPRAVNIN	2.433.132.643
b) razne	-761.380.000	SKLAD ZA RIZIKE IN OBVEZE	875.213.667
VECLETNI STROSKI	-1.944.000	b) sklad za davke in takse	601.406.433
IMOBILIZACIJE	-10.469.620.657	c) razni skladi	73.807.234
RAZNE AKTIVNE POSTAVKE	-10.761.562.767	SKLAD ZA RAZVREDNOTENJE TERJATEV	544.174.872
AKTIVNI PRIPISI IN IZLOČITVE	-4.324.034.932	SKLAD ZA SPLOŠNE BANCNE RIZIKE	172.049.999
a) aktivni pripisi	-4.071.240.097	DRUŽBENA GLAVNICA	18.500.000
b) aktivne izločitve	-252.794.835	REZERVNI SKLADI	29.512.115.032
SKUPNA AKTIVA	-281.380.957.047	a) zakonita rezerva	29.512.115.032
JAMSTVA IN OBVEZE		SKLADI DENARNEGA OVREDNOTENJA	1.115.429.715
IZDANA JAMSTVA	-5.834.694.355	POSLOVNI DOBIČEK	6.289.121.766
razne	-5.834.694.355	SKUPNA PASIVA	281.380.957.047
OBVEZE	-740.814.197		

DOHODNINSKI RACUN

AKTIVNE OBRESTI IN SLIČNI DOHODKI	30.127.401.962
od katerih na terjatvah do strank	14.772.774.860
na vrednotnice s stalnim dohodkom	11.525.746.990
PASIVNE OBRESTI IN SLIČNA BREMENA	-14.324.990.197
od katerih na dolgovih do strank	-11.007.427.663
na dolgovih za vrednotnice	-3.273.417.322
DIVIDENDE IN RAZNI DOHODKI	25.540.000
b) na soudeležbah	25.540.000
AKTIVNE KOMISIJE	950.172.241
PASIVNE KOMISIJE	-128.723.781
DOBICKI PRI FINANČNIH POSLIH	1.595.813.850
RAZNI DOHODKI PRI STORITVAH	732.841.208
UPRAVNI STROŠKI	-9.802.069.628
a) stroški za osebje	-6.204.641.251
od katerih plače	-4.285.652.930
socialne dajatve	-1.437.453.092
odpravnine	-364.133.469
dodatni pokojninski sklad	-117.401.760
b) splošni upravni stroški	-3.597.428.377
ODPISI VECLETNIH STOSKOV IN IMOBILIZACIJI	-1.143.483.226
RAZNI UPRAVNI STROŠKI	436.823.664
POPRAVKI TERJATEV IN VIŠANJE SKLADOV ZA JAMSTVA IN OBVEZE	-770.393.969
VIŠANJE SKLADA ZA RAZVREDNOTENJE TERJATEV	-172.651.356
DOBICEK PRI SPLOŠNEM POSLOVANJU	6.652.633.440
IZREDNI DOHODKI	288.534.585
IZREDNI STROŠKI	-43.172.259
IZREDNI PRIBITEK	245.362.326
VIŠANJE SKLADA ZA SPLOŠNE BANCNE RIZIKE	-140.000.000
DAVKI NA POSLOVNI DOBIČEK	-468.874.000
POSLOVNI DOBIČEK	6.289.121.766

NOVICE

Nižja srednja šola »Fran Levstik« na Proseku vabi na ogled razstave Sončnic (*Succulentae*), ki bo v šolskih prostorih v petek 3. junija, od 8. do 16. ure in v soboto, 4. junija, od 8. do 13. ure.

* * *

V Tržaški knjigarni v Ulici sv. Frančiška bo v petek, 27. maja, ob 17.30 »Minattijev večer« ob pesnikovi sedemdesetletnici in izidu njegove jubilejne antologije *Bolečina nedoživetega*. V slovenščini in italijanščini bosta njegove poezije iz znane zbirke *Nekoga moraš imeti rad* brali Milica Kravos in Patrizia Vascotto, Boris Paternu bo podal uvodno besedo, nato pa bo Milica Kravos prebrala še nekaj najbolj znanih poezij iz lirike Ivana Minattija.

Novi nemški predsednik je Roman Herzog. Star je 60 let in je bil predsednik ustavnega sodišča. Njegovo kandidaturo je predlagal kancler Kohl, v parlamentu so zanj glasovali poslanci sedanje vladne koalicije (krščanski demokrati, krščanski socialci in liberalci). Novi predsednik je izjavil, da ne bo sprejel izvolitve, če se bo izkazalo, da so bili pri volitvah odločilni glasovi skrajne desnice (skupno kakih osem glasov).

* * *

Konec tega tedna, 27., 28. in 30. t.m., bo v Zgoniku že 30 občinska razstava vin, ki jih pridelujejo domači vinogradniki. Strokovna komisija je med prijavljenimi izbrala osem vzorcev terana in deset vzorcev belega vina.

Varni koraki

Hranilna pisma TRŽAŠKE KREDITNE BANKE

SEDEŽ ul. Filzi 10, TRST tel. 040/6700341
AGENCIJA DOMJO: DOMJO 227 tel. 040/831131
AGENCIJA ROJAN: trg fra i Rivi 15/A TRST tel. 040/411611
AGENCIJA STARA MITNICA: ul. Carducci 41 TRST tel. 040/636311
FILIALA CEDAD: ul. Carlo Alberto 17 Cedad tel. 0432/730314

BCTKB BANCA DI CREDITO DI TRIESTE TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

Informacije pri vseh poslovalnicah banke

Ivan Budin

Tri četrtnine stoletja (III.)

Prvo službo sem nastopil v Idriji, kjer sem bil kaplan. Prišel sem kar s kolesom, medtem ko mi je vse ostalo pripeljal svak, čevljar Ivan Petejan, ki si je z delom že toliko opomogel, da je imel majhen tovornjak. Moj prvi šef je bil dekan msgr. Mihael Arko. Bila je prva nedelja v septembru, posvečena angelom varuhom. Naročeno mi je bilo, naj pridigam o angelih varuhih. Predstavil sem se kot viden angel varuh idrijske mladine in vseh, ki so blage volje in me kot takšnega sprejemajo. Na predvečer, kot sicer vsako soboto, sem bil povabljen, naj se udeležim večera rudarjev. Glavno točko je predstavljala nastop godbe na pihala pod vodstvom Toneta Uršiča, ki je bil tudi organist in je bil doma iz Kobarida. Kot organist je prejemal mesečno plačo iz rudniške blagajne; isti rudnik je vzdrževal tudi dekana, medtem ko je kaplan dobival le mesečno subvencijo 50 lir.

Pri rudniku in občinski upravi v Idriji je bilo v službi že precej Italijanov, ki so zahtevali zase italijansko pridigo pri maši. Nadškof Sedej je naročil dekanu Arku, naj jim v tem pogledu ustreže. Kot kaplan sem imel verouk za kakih 400 otrok; tudi starši, ki niso hodili v cerkev, so brez izjeme pošiljali otroke k verouku, in sicer zaradi narodne zavesti. Kaplanova služba je bila: obisk bolnikov na domovih, obisk bolnice najmanj dvakrat v tednu, Marijina družba, otroški vrtec, bratovščina »Prijatelj Srca Jezusovega« z mesečnim shodom.

Dekan je zdaj odredil, naj prevzamem še mašo za Italijane, seveda z italijansko pridigo. Ta maša naj bi bila ob 9. uri, redna kaplanova maša pa je bila ob 10. uri, ker je dekan maševal že ob 6. uri zjutraj.

Ko smo imeli prvo mašo za Italijane, se je udeležil tudi goriški prefekt, medtem ko so krajevne oblasti zahtevale, da morajo k tej maši rudarji, vsi šolarji in seveda italijanski uslužbenci. Prišlo je tudi precej radovednežev, tako da je bila cerkev natrpana. Tej množici sem moral pridigati v italijanščini. Ob 11. uri sem bil povabljen k prefektu v občinsko palačo, povabljen je bil tudi dekan, ki pa se je zaradi starosti in onemoglosti opravičil. Prefekt me

ZADRUŽNA KREDITNA BANKA

v Sovodnjah ob Soči

KMEČKO-DELAVSKA POSQJILNICA

Sovodnje ob Soči

BILANCA POSLOVNEGA LETA 1993

AKTIVA		PASIVA	
Blagajna	162.626.264	Vloge strank	25.324.319.581
Vrednotnice	13.914.271.882	Razne pasivne postavke	536.996.875
Vloge pri bankah	4.043.759.938	Pasivni pripisi in izločitve	196.812.213
Posojila podeljena strankam	9.533.464.320	Sklad odpravnin	132.556.852
Soudeležbe	98.030.000	Sklad za obveze	44.475.123
Večletni stroški in imobilizacije	417.732.057	Skladi za rizike	281.843.218
Razne aktivne postavke	1.805.399.207	Premoženje	3.150.834.272
Aktivne izločitve	514.448.968	Poslovni dobiček	821.894.502
	30.489.732.636		30.489.732.636

DOHODNINSKI RAČUN

Aktivne obresti	3.455.855.225
Pasivne obresti	-1.699.856.000
Aktivne komisije in ostali dohodki	273.150.525
Pasivne komisije in upravni stroški	-1.110.269.362
Popravki vrednosti in akantonacije	-105.398.613
Dobiček rednega delovanja	813.481.775
Izredni dohodki	45.135.557
Izredni stroški in davki	-36.722.830
Poslovni dobiček	821.894.502

JUBILEJ NOVEGA LISTA

Preteklo je 40 let, odkar je začel izhajati Novi list. Slednji se je pač razlikoval od tednika Katoliški Glas in Primorskega dnevnika; bil je drugačen. Bil je kot nekakšen most in je zato bilo njegovo poslanstvo potrebno in odgovorno za slovensko manjšino v Italiji.

Končno naj gredo moje čestitke, priznanje in zahvala dolgoletnemu uredniku dr. Dragu Legiši. To je bilo njegovo življenjsko delo, na katerega je lahko upravičeno ponosen, kakor smo ponosni tudi vsi slovenski rojaki.

Hvala, ti, dragi Drago!

Tvoj prijatelj

Vinko Levstik

LEVSTIKOVA HOTELA V ITALIJI

PALACE HOTEL je v samem središču Gorice, približno en km od državne meje. Ponaša se z odlično restavracijo, dnevnim barom, dvema dvoranama za 120 obiskovalcev in lastnim zaprtim parkiriščem.

V udobnih sobah je skupno 150 postelj.

V sobah so kopalnica, sušilec za lase, mini bar, telefon in radijski ter televizijski sprejemnik.

Za dobro počutje in informiranost gostov skrbi slovensko osebje.

Naslov: PALACE HOTEL, Corso Italia 63, 34170 GORIZIA
GORICA, tel. 0481/82166, fax 0481/31658

Na novo odprti HOTEL EMONA, II. kat.
je v zgodovinskem središču Rima

Vse sobe imajo lastno kopalnico, radijski in televizijski sprejemnik, telefon in mini bar.

Tudi tukaj boste v družbi rojakov, ki bodo pripomogli k vašim lepšim počitnicam.

Pokličite nas na telefon: 06/7027827 ali 7027911; fax 06/708787

Naslov: HOTEL EMONA, Via Statilia 23, 00185 ROMA

V obeh hotelih imajo slovenski gostje popust! Pričakujemo vas.

CASSA RURALE ED ARTIGIANA

di Aurisina

HRANILNICA IN POSQJILNICA

v Nabrežini

BILANCA POSLOVNEGA LETA 1993

AKTIVA		PASIVA	
Blagajna	679.281.113	Dolgovi do strank	38.006.714.136
Vrednotnice	721.190.500	Dolgovi za vrednotnice	10.378.626.002
Terjatve do bančnih ustanov	9.350.059.999	Sredstva tretjih v upravi	261.455.972
Terjatve do strank	26.087.659.644	Razne pasivne postavke	1.214.907.540
Vrednotnice s stalnim donosom	10.878.434.060	Pasivni pripisi in izločitve	291.029.316
Soudeležbe	229.050.001	Sklad odpravnin	365.881.981
Večletni stroški	102.050.001	Sklad za rizike in obveze	140.045.000
Imobilizacije	2.104.816.559	Sklad za razvrednotenje tečajev	269.917.418
Razne aktivne postavke	3.898.369.446	Družbena glavnica	7.040.000
Aktivni pripisi in izločitve	850.814.288	Rezervni skladi	3.332.160.808
Skupaj	54.902.376.524	Sklad za denarno ovrednotenje	67.356.938
		Prebitek poslovne dobe	567.241.413
		Skupaj	54.902.376.524

EKONOMSKI RAČUNI

Aktivne obresti in slični dohodki	6.277.547.032
Pasivne obresti in slični izdatki	3.172.084.362
Dividendi in razni dohodki	6.360.000
Aktivne komisije	299.438.635
Pasivne komisije	18.939.822
Dobički in izgube pri finančnih poslih	186.501.996
Razni dohodki	193.711.144
Upravni stroški	2.615.240.871
Popravki na imobilizacijah	289.029.940
Popravki vrednosti na kreditih in višanje skladov	193.313.631
Višanje sklada za razvrednotenje terjatev	141.377.543
Lordo dobiček poslovne dobe	533.572.638
Izjemni dohodki	111.770.520
Izjemni stroški	36.279.745
Izredni dobiček	75.490.775
Davek na poslovni dobiček	41.822.000
Prihodek poslovne dobe	567.241.413

je takoj sprejel, pohvalil mojo pridigo, a me tudi opozoril, da je v izrazih opazil nekaj latinizmov, kar da mi oprošča, ker sem srednje šolo obiskoval v Ljubljani. Izrazil pa je upanje, da bom svojo italijanščino izboljšal. Obljubil je tudi posredovanje pri rudniku, naj bi mi ta povišal smešno nizko plačo.

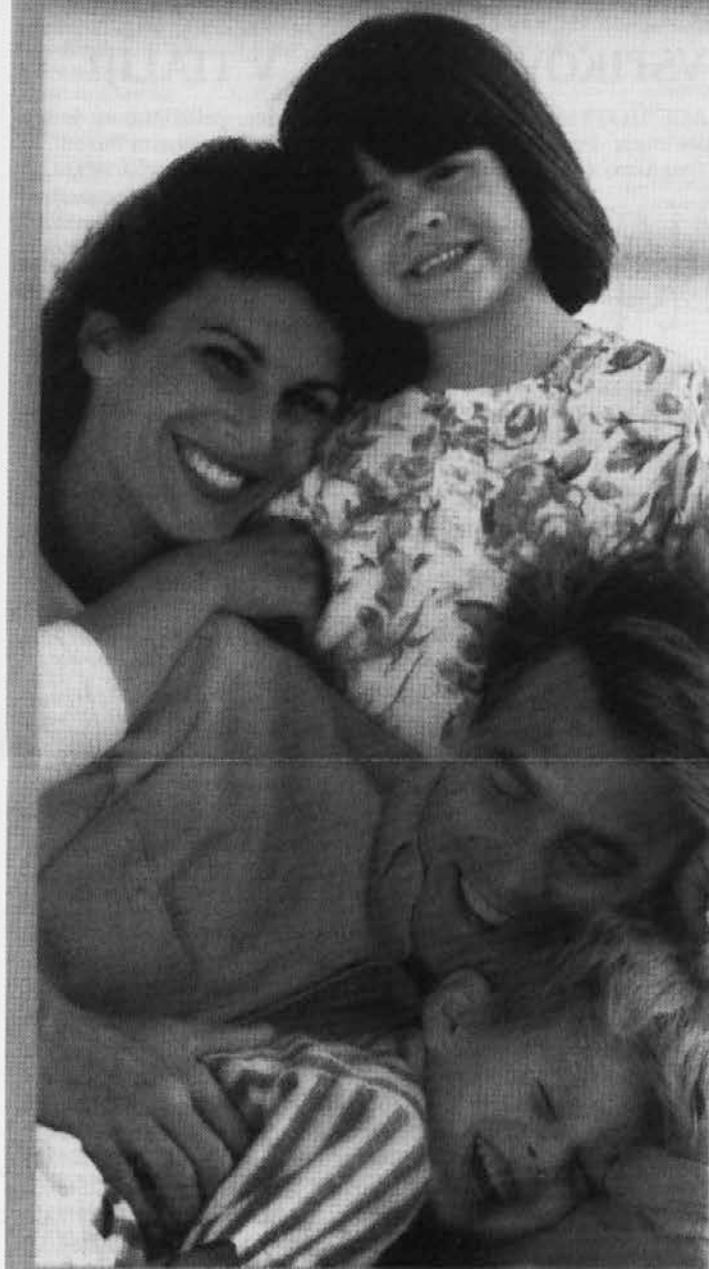
V oznanila za maše naslednje nedelje je dekan napisal, naj ljudje ne delajo gneče pri italijanski maši, ki jo je nadškof dovolil le za tiste, ki ne znajo slovensko. Tako sem med mašo ob 10. uri tudi sam pojasnil, da maša ob 9. uri ni namenjena ne otrokom ne odraslim, ker da je ta maša le za Italijane, ki ne razumejo slovenskega jezika. Kot je tržaški Piccolo s poudarkom prinesel novico, da se je v Idriji vpeljalo italijansko bogoslužje in se je pohvalno izrazil o mladem kaplanu, ki je tako pogumno nastopil v italijanščini, je isti Piccolo naslednji teden objavil dopis, kako si drzne neki »pretenzolo« (farček) poditi ljudi iz cerkve, da ne bi slišali italijanske pridige. Bil sem klican na urad za javno varnost, kjer me je podkvestor vprašal, zakaj sem govoril proti italijanski pridigi in proti udeležbi ljudi pri maši. Odgovoril sem mu, da izpolnjujem le svojo dolžnost in voljo svojih predstojnikov. »Il nostro dovere lo facciamo tutti« (svojo dolžnost izvršujemo vsi), je dejal. Vztrajal je, naj povem, zakaj sem odganjal ljudi — rudarje in šolarje — od italijanske pridige. Skliceval sem se na oznanila, ki jih je napisal g. dekan v skladu z navodili svojega škofa. Prvega zapisnika nisem hotel podpisati, zato je napisal novega, ki sem ga po svoji vesti lahko podpisal.

Čez dobrih deset dni so me poklicali v Gorico na pogovor s samim kvestorjem. Zglasil sem se na kvesturi ob uri, ki mi je bila določena. Toda metoda policije je, da te skuša najprej živčno zmučiti. Tako sem moral dve dobri uri čakati na zaslišanje. Od časa do časa je šel mimo mene kak agent, enega teh sem vendarle vprašal, kdaj me bo poklical g. kvestor. Mož mi je takole odgovoril: »La pastasciutta si sta preparando anche per voi« (paštašuta bo tudi za vas). S tem mi je jasno namignil, da me lahko čaka tudi zapor. Končno sem le stal pred kvestorjem. Najprej me je ozmerjal, ker da motim red in mir v Idriji. Pokazal mi je dopis »Iz idrijskega kotla« v goriškem slovenskem tedniku, kjer je avtor napisal, da je v Idriji nov kaplan, ki je dober dušni pastir in vnet branilec »naših pravic«. Kvestor je rohnal, češ za kakšne pravice gre. Še bolj se je razkačil, ko mi je pokazal ponatis tega dopisa v ljubljanskem Domoljubu. Odgovoril sem, da se ne čutim krivega, ker sam ne dopisujem v liste in nikomur ne sugeriram takih dopisov. Mož je zaključil, da bom konfirman v južno Italijo, kakor hitro bo našel samo eno besedo o meni v teh listih. Dejal je še, da lahko takoj grem v Jugoslavijo, kamor mi je odprta pot, a za vedno. Odgovoril sem mu, da sem Goričan in hočem kot duhovnik ostati na Goriškem. Odslovil me je z »diffido« (opominom).

(Dalje)

SKLAD FUTURA

ZA PRIHODNOST ZACNITE SKLADATI.

Zanesljivost Kmečke banke
in izkušnja zavarovalnice
RAS skupaj za Sklad Futura.
Načrt dopolnilnega
socialnega skrbstva
z zagotovljeno
osnovno naložbo ali
dopolnilno pokojnino,
ki se sproti ovrednoti.
Osebe Kmečke banke
vam je na voljo za vsa
potrebna pojasnila.
Zagotovite si brezskrbnost
s Skladom Futura.

Banca Agricola Gorizia
Kmečka banka Gorica

V sodelovanju z

V Ljubljani predstavili publikacije krožka »Šček«

Predstavniki Krožka za družbena vprašanja »Virgil Šček« iz Trsta so bili

v četrtek, 19. t. m., gostje v Ljubljani. V dvorani Slovenske matice je predsednik Rafko Dolhar spregovoril o delovanju tega krožka ter o zgodovinskih publikacijah, ki jih izdaja in ki razkrivajo našo polpreteklo zgodovino. Časnikar in urednik najnovejših študij Ivo Jevnikar je še poglobil razlago o tej problematiki in zlasti opozoril na publikacijo z naslovom »Narodnopolitični seizmograf«, ki prinaša dokumente o samostojnem političnem nastopanju Slovencev v Italiji v obdobju od leta 1975 do 1922.

Profesor Adrijan Pahor je predstavil svojo študijo o samostojnem slovenskem političnem nastopanju na Tržaškem v prvih petdesetih letih in

istočasno predstavil še študij kolegice Brune Ciani, ki je nadaljevala to raziskovalno delo do obdobja 1956.

Predstavitve se je udeležilo zelo kvalificirano občinstvo, mnogi so tudi posegli v razpravo. Omenimo naj predsednika odbora za mednarodne odnose slovenskega državnega zbora Zorana Thalerja, poslanca Boruta Pahorja, predstavnika sektorja za Slovence po svetu pri zunanjem ministru Rudija Merljaka, zgodovinarke Milice Kacin Wohinz, ki je predsednica slovenskega dela zgodovinske komisije, ki preučuje odnose z Italijo, ter predstavnika Inštituta za narodnostna vprašanja Janeza Strgarja in druge.

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 26. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 S hrano do zdravja; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Franja Bojc-Bidovec: »Ni neskončnih poti«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Galerija likovnih ustvarjalnosti; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopolnilna z najbližnjega vzhoda.

■ PETEK, 27. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Dopolnilna z najbližnjega vzhoda; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Franja Bojc-Bidovec: »Ni neskončnih poti«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Za smeh in dobro voljo; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Otroški radijski tednik« (Zlata Jurin); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba. Glasbena kronika s Hrvaškega; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 28. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Bonton odpira vsa vrata; 10.00 Poročila; 12.00 Krajevne stvarnosti: »Ta rozajanski glas — oddaja iz Režije; 12.45 Krajevne stvarnosti: Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tisoč let naših prednikov; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Janez Povše: »Prosim, vprašajte berlinski zid!«.

■ NEDELJA, 29. maja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojani; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Fant za zamenjavo« (po povesti Cristine Nöstlinger); 11.20 Filmi na ekranih; 11.45 Vera in naš čas; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Nebesa«; 15.00 Krajevne stvarnosti; 16.00 Krajevne stvarnosti.

■ PONEDELJEK, 30. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj: Na bregovih Vardarja; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Franja Bojc-Bidovec: »Ni neskončnih poti«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.30 Potpuri: 15.00 Julius Kugy: Slovenske gore, slovenski ljudje; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Vlado Malačič: Pregled oceanografskih raziskav v Tržaškem zalivu in problemi razvoja ob morju.

■ TOREK, 31. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Skozi tančico molka; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Franja Bojc-Bidovec: »Ni neskončnih poti«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Popoldanski potpuri; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Nebesa«.

■ SREDA, 1. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obzornik; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Franja Bojc-Bidovec: »Ni neskončnih poti«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: »13 za 13« — trinajst oddaj za trinajst slovenskih sodobnih romanov.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Zdrženje periodičnega tiska v Italiji